

**ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ
ΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΣΚΛΗΡΗΣ
ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ Η ΕΞΕΥΤΕΛΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ**

**ΕΚΘΕΣΗ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΕ ΣΤΕΓΕΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ
ΠΟΥ ΔΙΕΝΕΡΓΗΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΜΑΪΟΥ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2018**

Αρ. Φακ: Ε.Μ.Π.4, Ε.Μ.Π.4.10, Ε.Μ.Π.4.11, Ε.Μ.Π.4.12,
Ε.Μ.Π.4.13, Ε.Μ.Π.4.14, Ε.Μ.Π.4.15, Ε.Μ.Π.4.16,
Ε.Μ.Π.4.17, Ε.Μ.Π.4.18, Ε.Μ.Π.4.19

Λευκωσία, 19 Νοεμβρίου 2019

I. Εισαγωγή

Σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 του Νόμου 2(III)/2009, με τον οποίο η Κύπρος κύρωσε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά των Βασανιστηρίων και άλλων μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης, ο Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει την αρμοδιότητα να διενεργεί ελεύθερα και σε τακτά χρονικά διαστήματα επισκέψεις σε χώρους όπου άτομα στερούνται ή πιθανόν να στερούνται της ελευθερίας τους.

Η διενέργεια επισκέψεων σε χώρους φιλοξενίας ηλικιωμένων ατόμων (ή στέγες υπερηλίκων, ή στέγες ευγηρίας, ή στέγες) εμπίπτει στις πιο πάνω αρμοδιότητες και είχε τεθεί ως σημείο επικέντρωσης της προσοχής του **Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης** (των Βασανιστηρίων και άλλων μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης) – ΕΜΠ – κατά το έτος 2018.

Αφορμή για τις επισκέψεις οι οποίες διενεργήθηκαν κατά την περίοδο Μαΐου – Σεπτεμβρίου 2018, αποτέλεσαν ορισμένα (μεμονωμένα, ομολογουμένως,) περιστατικά θανάτου ατόμων σε στέγες ηλικιωμένων, καθώς και καταγγελίες που είχε, κατά καιρούς, δεχθεί το Γραφείο μου, για ταπεινωτική μεταχείριση ηλικιωμένων που διαμένουν σε στέγες φιλοξενίας ηλικιωμένων ατόμων.

Οι επισκέψεις στους εν λόγω χώρους κρίθηκαν αναγκαίες:

- λόγω της περιορισμένης θεατότητάς τους η οποία καθιστά τα άτομα που διαμένουν σε αυτούς ιδιαίτερα ευάλωτα σε καταπατήσεις δικαιωμάτων και
- λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των ατόμων αυτών, μεγάλος αριθμός των οποίων έχουν περιορισμένη κινητικότητα, μειωμένη αντίληψη και ελαττωμένα αντανακλαστικά.

Πολλά από τα άτομα που διαμένουν σε στέγες υπερηλίκων υποφέρουν ή έχουν έντονα συμπτώματα γεροντικής άνοιας ή της νόσου Αλτςχάιμερ. Τέτοια συμπτώματα είναι η έκπτωση ή η απώλεια της μνήμης, η δυσκολία κατανόησης, η δυσκολία έκφρασης και λήψης αποφάσεων, η έλλειψη ενδιαφέροντος και η επακόλουθη απάθεια και απόσυρση από κοινωνικές δραστηριότητες, ο εκνευρισμός, η κατάθλιψη, η αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης, η ύπαρξη

ψευδαισθήσεων, η αδυναμία προσανατολισμού, η απρόβλεπτη συμπεριφορά, και άλλα.

Στα πλαίσια των πιο πάνω αρμοδιοτήτων, διενεργήθηκαν επισκέψεις στις πιο κάτω στέγες ηλικιωμένων στις Επαρχίες Λευκωσίας, Λεμεσού και Λάρνακας, από τον Προϊστάμενο και από Λειτουργούς του ΕΜΠ του Γραφείου μου:

1. Στέγη Ηλικιωμένων Αγλαντζιάς (Κοινοτική), στις 3 Μαΐου 2018. (Λειτουργεί με τη στήριξη του Δήμου Αγλαντζιάς).
2. Στέγη Ευγηρίας «Μεγάλη Οικογένεια» στη Δασούπολη, Λευκωσία, (Ιδιωτική), στις 8 Μαΐου 2018.
3. Στέγη Ηλικιωμένων “Απόστολος Λουκάς” στην Αραδίππου, (Ιδιωτική), στις 10 Μαΐου 2018.
4. Μέλαθρο Ευγηρίας Λάρνακας (Δημοτικό), στις 10 Μαΐου 2018. (Λειτουργεί με τη στήριξη του Δήμου Λάρνακας).
5. Μέλαθρο Ευγηρίας “Τέρρα Σάντα” στη Λάρνακα (Ιδιωτικό), στις 10 Μαΐου 2018.
6. Στέγη Ηλικιωμένων “Άγιος Νικόλαος” στη Λεμεσό (Ιδιωτική), στις 15 Μαΐου 2018.
7. Στέγη Ηλικιωμένων “Αγία Ζώνη” στη Λεμεσό (Ιδιωτική), στις 15 Μαΐου 2018.
8. Σωκράτειο Μέλαθρον Ευγηρίας στο Ζακάκι, στις 6 Σεπτεμβρίου 2018.
9. Σωκράτειο Μέλαθρον Ευγηρίας στην Επισκοπή, στις 6 Σεπτεμβρίου 2018.

Οι επισκέψεις πραγματοποιήθηκαν απροειδοποίητα και χωρίς να έχει προηγηθεί οποιαδήποτε συνεννόηση με τους υπεύθυνους των στεγών και, κατά τη διάρκειά τους, επιθεωρήθηκαν οι κτηριακές εγκαταστάσεις (περιλαμβανομένων των κοινόχρηστων χώρων, των χώρων σίτισης και υγιεινής, των υπνοδωματίων των ενοίκων και των εξωτερικών χώρων) και οι προσωπικοί/ιατρικοί φάκελοι των ενοίκων.

Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, οι Λειτουργοί του ΕΜΠ συνομίλησαν, επίσης, με τους υπεύθυνους/ιδιοκτήτες των στεγών οι οποίοι επέδειξαν ένα ιδιαίτερα εποικοδομητικό πνεύμα συνεργασίας και πρόθυμα έδωσαν τις πληροφορίες που ζητήθηκαν, με μέλη του προσωπικού τους και με άτομα που διέμεναν σε αυτούς (ένοικους).

Σκοπός των επισκέψεων ήταν να διαμορφωθεί μία γενικότερη εικόνα των συνθηκών που επικρατούν στους χώρους αυτούς και να εντοπιστούν αδυναμίες που χρήζουν αναφοράς και, ενδεχομένως, βελτίωσης.

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τις διαπιστώσεις και τα ευρήματα των επισκέψεων αυτών πάνω σε μία συγκεντρωτική βάση, ενώ συγκεκριμένες παρατηρήσεις ξεχωριστά για κάθε στέγη ευγηρίας, καταγράφονται στα Παράρτηματα 1-9.

II. Συνθήκες φιλοξενίας

• Εγκαταστάσεις

Κατά τη διάρκεια της επισκέψεων, όπως έχει προαναφερθεί, επιθεωρήθηκαν οι κτηριακές εγκαταστάσεις των στεγών, οι οποίες παρουσίαζαν ανομοιότητες. Ορισμένες στέγες θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπο και παράδειγμα προς μίμηση, οι περισσότερες παρουσίαζαν μία γενικά ικανοποιητική εικόνα και κάποιες έδειχναν ότι ήταν παραμελημένες και έχρηζαν σημαντικής αναβάθμισης/ανακαίνισης.

Οι κτηριακές εγκαταστάσεις των περισσότερων στεγών στις οποίες έγιναν οι επισκέψεις, αν και παλιές, ήταν σε καλή κατάσταση και καλά συντηρημένες. Σε δύο μόνο στέγες διαπιστώθηκε ότι οι εγκαταστάσεις ήταν πολύ παλιές και έχρηζαν σημαντική αναβάθμιση. Παρά ταύτα, σε όλες ανεξαιρέτως τις στέγες, το επίπεδο καθαριότητας ήταν, κατά κανόνα, ικανοποιητικό και δεν παρατηρήθηκαν δυσάρεστες μυρωδιές.

Παρά τις όποιες αδυναμίες των κτηριακών εγκαταστάσεων, τα διαμέμοντα σε αυτά άτομα δεν εξέφρασαν οποιοδήποτε παράπονο στους λειτουργούς του ΕΜΠ, ακόμα και όταν ερωτήθηκαν. Τα περισσότερα από αυτά σημείωσαν, απλώς, ότι η κατάσταση ήταν «γενικά καλή», ότι είχαν επαρκή περιποίηση και ότι το φαγητό «ήταν καλό και πάντα στην ώρα του».

Στις πλείστες στέγες που επιθεωρήθηκαν, τα δωμάτια διέθεταν ικανοποιητικό μέγεθος για εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών και διέθεταν φυσικό φως και ικανοποιητικό φυσικό αερισμό, ενώ εντός των δωματίων υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός (κρεβάτι, κομοδίνο και ερμάρι). Σε όλα τα δωμάτια που επιθεωρήθηκαν στις στέγες, διέμεναν ένοικοι του ίδιου φύλου, ενώ υπήρχε η δυνατότητα, φιλοξενίας ζευγαριού ηλικιωμένων στο ίδιο δωμάτιο.

Τρεις στέγες διέθεταν ατομικούς χώρους υγιεινής εντός των υπνοδωματίων και έξι διέθεταν κοινούς χώρους, όλοι σε ικανοποιητικά επίπεδα καθαριότητας. Εκτός από μια στέγη, οι χώροι υγιεινής ήταν όλοι προσβάσιμοι σε άτομα με αναπηρίες.

Σε όλες τις στέγες υπήρχαν ειδικά διαμορφωμένοι χώροι ψυχαγωγίας με τηλεόραση καθώς και ξεχωριστός χώρος κουζίνας και τραπεζαρίας. Η διατροφή των ενοίκων

διαφάνηκε να είναι ικανοποιητική , όπως αναλύθηκε από τους υπεύθυνους των χώρων. Όλοι οι κοινόχρηστοι χώροι ήταν καθαροί και τακτοποιημένοι.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να σημειώσω την εκτίμηση μου και την στήριξη μου στις φιλότιμες προσπάθειες που καταβάλλει το σύνολο του προσωπικού των στεγών για εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαμονής και την ανάπτυξη κλίματος φιλοξενίας εντός του χώρου.

- **Προσωπικό**

Επισημαίνεται ότι, τα προσόντα που πρέπει να έχει ένας φροντιστής / μία φροντίστρια για να εργοδοτηθεί σε μία στέγη ηλικιωμένων και να παρέχει υπηρεσίες φροντίδας στους ενοίκους της, με βάση τον περί Στεγών Ηλικιωμένων και Αναπήρων Νόμο, δεν περιλαμβάνουν οποιαδήποτε γνώση εξειδικευμένων θεμάτων ή οποιαδήποτε εκπαίδευση σε συγκεκριμένες τεχνικές ή προσεγγίσεις. Το τυπικό προσόν που απαιτείται είναι η κατοχή απολυτηρίου Γυμνασίου, σύμφωνα με το ισχύον νομικό καθεστώς (*«τρία χρόνια επιτυχούς φοίτησης σε αναγνωρισμένη σχολή Μέσης Εκπαίδευσης»*).

Σε όλες τις στέγες, παρά το γεγονός ότι παρατηρήθηκε επάρκεια προσωπικού, σε σχέση με τον αριθμό των ενοίκων, διαπιστώθηκε ότι αυτό δεν διαθέτει κανένα άλλο προσόν και δεν λαμβάνει οποιαδήποτε εκπαίδευση κατά την ανάληψη των καθηκόντων του. Ενδεικτικά μία εκ των φροντιστριών ανέφερε στους Λειτουργούς του ΕΜΠ, πως η τελευταία φορά που παρακολούθησε κάποια εκπαίδευση για τα καθήκοντά της είχε αντικείμενο την παροχή βασικών πρώτων βοηθειών.

Ως αποτέλεσμα, τα καθήκοντα των φροντιστών περιορίζονταν σε μια στενή ερμηνεία του όρου «φροντίδα», περιλαμβάνοντας στην πράξη την παροχή φροντίδας για κάλυψη βασικών αναγκών των ηλικιωμένων χωρίς να έχουν τις δεξιότητες, να παρέχουν ουσιαστική και πολύπλευρη φροντίδα μέσω της παροχής δημιουργικής απασχόλησης και προστασίας.

Η ανάγκη για αρχική, επαναληπτική και ειδική εκπαίδευση των ατόμων αυτών είναι επιτακτική και οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας πρέπει να λάβουν κάθε δυνατό μέτρο στην διάθεση και απαίτηση εξειδικευμένου προσωπικού και την αναγνώριση της ανάγκης για συνεχή τροφοδότηση γνώσης ώστε να ανταποκρίνεται στις αυξημένες ανάγκες των ενοίκων .

Επιπλέον, οι περισσότεροι ιδιοκτήτες/διευθυντές ιδιωτικών στεγών σημείωσαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων, ότι η εξεύρεση προσωπικού ήταν μία από τις μεγαλύτερες δυσκολίες που έχουν να αντιμετωπίσουν και ότι τα τελευταία χρόνια, πολλές θέσεις εργασίας στον συγκεκριμένο τομέα της αγοράς εργασίας, πληρούνται από κοινοτικούς εργαζόμενους (λόγω και της έλλειψης ενδιαφέροντος από κύπριους εργαζόμενους). Ανέφεραν, επίσης, ότι η προσφορά υψηλότερων μισθών για να

προσελκύσουν προσωπικό θα είχε δυσμενή επίδραση στα οικονομικά αποτελέσματά των επιχειρήσεών τους.

Σε μία, τουλάχιστον, ιδιωτική στέγη, η ιδιοκτήτρια/διευθύντριά της είχε πολλαπλούς ρόλους: διευθύντρια και φροντίστρια και καθαρίστρια και υπεύθυνη για τη χορήγηση φαρμακευτικών σκευασμάτων και μαγείρισα και «λογίστρια». Ο σύζυγός της την βοηθούσε κυρίως στις εξωτερικές εργασίες (π.χ. ψώνισμα, τράπεζα, πληρωμές) και η κόρη της εργαζόταν επίσης στη στέγη.

- **Πλάνα φροντίδας**

Κατά τις επισκέψεις στις στέγες ηλικιωμένων, παρατηρήθηκε ότι πολλοί ένοικοι παρέμεναν καθισμένοι στις καρέκλες τους, στους κοινούς χώρους της στέγης για πολλές ώρες, χωρίς να έχουν οποιαδήποτε δυνατότητα δημιουργικής απασχόλησης, πέραν της παρακολούθησης προγραμμάτων τηλεόρασης (στο βαθμό που αυτό είναι εφικτό να γίνει σε κοινόχρηστους χώρους όπου ο καθένας έχει διαφορετικές ανάγκες, προτιμήσεις και ιδιαιτερότητες).

Παρατηρήθηκαν περιπτώσεις όπου συγκεκριμένοι ένοικοι στεγών κάθονταν στην ίδια καρέκλα και είχαν την ίδια στάση σώματος τόσο κατά το χρόνο άφιξης των μελών της ομάδας του ΕΜΠ στις στέγες, όσο και κατά το χρόνο αναχώρησής τους, λίγες ώρες αργότερα.

Σε κάποιες στέγες παρέχονταν προγράμματα φυσιοθεραπείας ή μουσικοθεραπείας μία ή δύο φορές την εβδομάδα, αλλά κατά τον υπόλοιπο χρόνο δεν υπήρχε οποιαδήποτε άλλη δημιουργική δραστηριότητα. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε **ένας** ιδιοκτήτης/υπεύθυνος ιδιωτικής στέγης, «δεν υπάρχουν και πόροι για πολλές δραστηριότητες». Η αναφορά του αφορούσε, προφανώς, οικονομικούς πόρους.

Σε καμιά στέγη δεν είχαν καταρτιστεί εξατομικευμένα πλάνα φροντίδας που να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε ένοικου σύμφωνα με την φυσική και πνευματική του κατάσταση.

Από τις συναντήσεις των Λειτουργών του ΕΜΠ με τους ιδιοκτήτες/υπεύθυνους των στεγών, διαπιστώθηκε πως σύμφωνα με την υποκειμενική τους κρίση η διοργάνωση/προσφορά δραστηριοτήτων δημιουργικής απασχόλησης δεν είναι εφικτή ούτε και αναγκαία, καθώς οι ένοικοι δεν θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε αυτές αλλά, επιπλέον, ούτε και τις αναζητούσαν.

Αντίθετα με την εν λόγω διαπίστωση, η διεθνής πρακτική αλλά και τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτούν την εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων για την απασχόληση των ηλικιωμένων, ιδιαίτερα μάλιστα όταν η κατάσταση της υγείας τους παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα, όπως άνοια ή Αλτςχάιμερ.

Δεδομένου ότι η διατήρηση του ανώτατου δυνατού επιπέδου φυσικής και πνευματικής υγείας αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα του κάθε ανθρώπου, υφίσταται ταυτόχρονα η υποχρέωση στους πάροχους φροντίδας να εφαρμόζουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε το δικαίωμα αυτό να τυγχάνει πλήρους εφαρμογής.

Παρόλο που τέτοια υποχρέωση δεν ρυθμίζεται νομοθετικά, εντούτοις ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπαγορεύει την ανάγκη για παροχή προγραμμάτων και δράσεων που να διασφαλίζουν τη δημιουργική απασχόληση των ηλικιωμένων, σύμφωνα με τις εξατομικευμένες ανάγκες και δυνατότητες του καθένα. Προς την κατεύθυνση αυτή, μπορούν να αναζητηθούν καλές πρακτικές από άλλες χώρες, οι οποίες είναι εφικτό να εφαρμοστούν χωρίς ιδιαίτερο οικονομικό κόστος, όπως, για παράδειγμα, η ζωγραφική, τα παζλ, τα παιχνίδια με κατασκευές, οι δημιουργίες με πλαστελίνη, το πλέξιμο κ.ά.

- **Χρήση μέτρων σωματικού περιορισμού/ Μεταχείριση ηλικιωμένων**

Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, παρατηρήθηκε η χρήση πρόχειρων μέσων σωματικού περιορισμού σε αρκετές περιπτώσεις, με τη χρήση υλικών όπως ρούχα, κομμάτια υφάσματος, ζώνης, σεντονιού, σάρπας.

Σε δύο, μόνο, στέγες σημειώθηκε η χρήση ειδικής ζώνης την οποία, όμως, είχαν προμηθεύσει οι συγγενείς των ενοίκων. Όπως ανέφεραν οι υπεύθυνοι των στεγών και/ή οι φροντίστριες που εργάζονται σε αυτές, ο σωματικός περιορισμός αποφασίζεται κατόπιν διαβούλευσης με τους συγγενείς των ηλικιωμένων, ως μέτρο προστασίας τους, για την αποφυγή πτώσης από το κάθισμά τους.

Σε καμιά Στέγη δεν τηρείται μητρώο καταγραφής της εφαρμογής του μέτρου του σωματικού περιορισμού και ως εκ τούτου, δεν καταγράφονται οι λόγοι, η διάρκεια και ο τρόπος επαναξιολόγησης του.

Ο σωματικός περιορισμός ενός ατόμου είναι ένα εξαιρετικά περιοριστικό μέτρο της ελευθερίας του το οποίο καταργεί την απόλαυση δικαιώματος της ελεύθερης διακίνησης. Ως εκ τούτου, τυχόν εφαρμογή του απαιτείται να γίνεται μόνο όταν υπάρχουν εξαιρετικά σοβαροί λόγοι και με τρόπο που να συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με την οποία το μέτρο είναι αναγκαίο και ανάλογο του επιδιωκόμενου σκοπού για την προστασία του ατόμου.

Η επίκληση ενός γενικού και αόριστου κίνδυνου πτώσης ή ο φόβος για την ασφάλεια των ηλικιωμένων, είτε εκφράζεται από τους συγγενείς είτε από τον υπεύθυνο της στέγης, δεν μπορεί να δικαιολογήσει την αυθαίρετη εφαρμογή του σωματικού περιορισμού, όταν αυτό γίνεται χωρίς να ακολουθείται οποιοδήποτε πρωτόκολλο και χωρίς να έχει προηγηθεί η εξέταση άλλων εναλλακτικών μέτρων που να επηρεάζουν τον ένοικο σε πολύ λιγότερο βαθμό από την στέρηση της ελευθερίας των κινήσεων του.

Η πρακτική που εφαρμόζεται σήμερα, δεν συνάδει με τις βασικές αρχές μεταχείρισης ατόμων σε χώρους περιορισμού της ελευθερίας και δύναται υπό τις προϋποθέσεις του δυσανάλογου του αγαθού που δύναται να προστατέψει να ισοδυναμεί με εξευτελιστική ή απάνθρωπη μεταχείριση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν αμφισβητείται η καλή πρόθεση των υπευθύνων και του προσωπικού των στεγών, οι οποίοι, πράγματι, μπορεί να θεωρούν ότι η εφαρμογή του μέτρου του σωματικού περιορισμού είναι η ενδεικνυόμενη λύση για την ασφάλεια των ηλικιωμένων. Αυτό που απαιτείται για να αναζητηθούν βέλτιστες λύσεις είναι η ουσιαστική ενημέρωση όσων ασχολούνται με την μακρόχρονη φροντίδα ηλικιωμένων σε βασικές αρχές ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στα διεθνή πρότυπα που εφαρμόζονται στον τομέα αυτό.

Στο σημείο αυτό κρίνω, επίσης, σκόπιμο να επισημάνω ότι η διενέργεια επισκέψεων σε δυο στέγες κρίθηκε αναγκαία κατόπιν υποβολής παραπόνων αναφορικά με την μεταχείριση ηλικιωμένων. Οι ισχυρισμοί, τόσο για την κακοποίηση ηλικιωμένου από μέλος τους προσωπικού, όσο και για την εξευτελιστική μεταχείριση ενοίκου της στέγης (κούρεμα), τέθηκαν υπόψη των υπευθύνων, κατά την επίσκεψη των Λειτουργών του ΕΜΠ. Όπως, διαπιστώθηκε, για τις εν λόγω καταγγελίες, έγιναν απροειδοποίητες επισκέψεις και από Λειτουργούς των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.

- **Τήρηση μητρώων**

Στις περισσότερες στέγες επιθεωρήθηκαν, κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, τα μητρώα ενοίκων που τηρούνταν.

Σε δύο στέγες η πρόσβαση στα μητρώα δεν ήταν εφικτή, καθώς, όπως σημείωσαν οι ιδιοκτήτες/διευθυντές, τα πρόσωπα που ήταν υπεύθυνα για την τήρησή τους, απουσίαζαν. Σε μία άλλη, τα μητρώα δεν ήταν επικαιροποιημένα και δεν παρείχαν έγκυρες πληροφορίες. Σε ορισμένες στέγες, τα μητρώα παρουσίαζαν μια εικόνα προχειρότητας.

Η γενικότερη διαπίστωση ήταν ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της τήρησης των μητρώων των προσωπικών και ιατρικών στοιχείων των ενοίκων. Τα στοιχεία επικοινωνίας των στενών συγγενών τους ήταν, εύκολα προσβάσιμα στους φροντιστές και στο προσωπικό των στεγών (σε περίπτωση που χρειάζονταν να χρησιμοποιηθούν).

Η σχολαστική τήρηση των μητρώων αποτελεί σημαντικό στοιχείο της εύρυθμης λειτουργίας ενός χώρου περιορισμού της ελευθερίας, καθώς τα μητρώα διαθέτουν πολύτιμες πληροφορίες στις οποίες μπορεί να ανατρέχει κανείς όποτε αυτό κριθεί απαραίτητο.

Περαιτέρω η ελλιπής τήρηση των μητρώων δυσχεραίνει τον ανεξάρτητο έλεγχο από εξωτερικούς παρατηρητές, καθώς δεν μπορεί να διαπιστωθεί η ευρύτερη εικόνα για τη στέγη και ο τρόπος λειτουργίας της.

- **Διαδικασίας εισδοχής**

Όπως διαπιστώθηκε κατά τις επισκέψεις, οι ηλικιωμένοι δεν έχουν, συνήθως, εμπλοκή στη διαδικασία εισδοχής τους σε στέγη, ούτε και καταβάλλονται προσπάθειες για διαπίστωση της βούλησης τους και λήψη της ενημερωμένης συγκατάθεσης τους.

Όπως αναφέρθηκε από τους Υπεύθυνους των Στεγών, η πρωτοβουλία για εισδοχή ενός ηλικιωμένου σε στέγη λαμβάνεται, κυρίως από τους συγγενείς τους, όταν δεν μπορούν πλέον να ανταποκριθούν στις αυξημένες ανάγκες φροντίδας του αγαπημένου τους προσώπου και αναζητούν μονιμότερες και μακροπρόθεσμες λύσεις φροντίδας. Πέραν τούτου, σημειώθηκε ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν καταρτίζεται οποιοδήποτε συμβόλαιο μεταξύ του ηλικιωμένου (ή των συγγενών του) με τον Διευθυντή της στέγης για την παροχή φροντίδας.

Είναι φανερό ότι η απουσία νομικών προνοιών σχετικά με τη διαδικασία εισδοχής ενός ατόμου σε στέγη σε συνδυασμό με τις ελλείψεις ρυθμίσεις που αφορούν την δικαιοπρακτική ικανότητα έχει οδηγήσει στην εφαρμογή αυτής της πρακτικής από τις στέγες, η οποία αποκλείει ουσιαστικά τους ηλικιωμένους από τη λήψη αποφάσεων σε ζητήματα που τους αφορούν άμεσα.

Η πολιτική που εφαρμόζεται με την εμπλοκή των συγγενών στηρίζεται στην διάχυτη αντίληψη ότι οι ηλικιωμένοι δεν είναι σε θέση να αποφασίσουν για τις υποθέσεις τους είτε λόγω της ηλικίας τους είτε λόγω της κατάστασης της υγείας του (ειδικά στις περιπτώσεις όπου αυτοί πάσχουν από γεροντική άνοια ή Αλτςχάιμερ). Επομένως, καμιά προσπάθεια δεν καταβάλλεται για την, όσο το δυνατόν, ενεργότερη συμμετοχή των ηλικιωμένων στις διαδικασίες εισδοχής ούτε και για την ανίχνευση της βούλησης τους και την εξασφάλιση της συναίνεσης τους, έστω μέσω υποβοηθούμενων αποφάσεων.

Η πρακτική αυτή δεν συνάδει με το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στην αυτονομία και στην ικανότητα του να λαμβάνει αποφάσεις για όσα τον αφορούν, πέραν του ότι επηρεάζει την απόλαυση του δικαιώματος στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή. Η εμπλοκή των συγγενών, χωρίς αυτοί να έχουν νόμιμα οριστεί ως νόμιμοι αντιπρόσωποι των ηλικιωμένων, δεν βρίσκει κανένα νομικό έρεισμα και δεν προσδίδει οποιαδήποτε νομιμοποίηση στην διαδικασία εισδοχής. Στην πράξη, η συναίνεση δίνεται από πρόσωπα (συγγενείς) που δεν εξουσιοδοτούνται να εκφράσουν οποιαδήποτε βούληση, πόσο μάλλον να λαμβάνουν αποφάσεις εκ μέρους του ηλικιωμένου ατόμου, ενώ ταυτόχρονα οι άμεσα ενδιαφερόμενοι (ηλικιωμένοι) αποκλείονται από οποιαδήποτε ανάμειξη στη διαδικασία.

- **Ψυχικά ασθενείς εντός στεγών**

Οι εν λόγω επισκέψεις, ανέδειξαν για ακόμη μια φορά το φαινόμενο της διαμονής ατόμων με θέματα ψυχικής υγείας εντός των στεγών ηλικιωμένων.

Παρότι, η σχετική νομοθεσία επιτρέπει την διαμονή ατόμων άνω των 18 ετών με ψυχική αναπηρία σε στέγες ηλικιωμένων, έχουν επανειλημμένα εκφραστεί έντονες επιφυλάξεις όσον αφορά την συμβατότητα της πρακτικής αυτής με τα διεθνώς κατοχυρωμένα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες.

Επιπλέον, ο συγχρωτισμός των ατόμων αυτών με άτομα προχωρημένης ηλικίας σε ένα τέτοιο περιβάλλον τους αποστερεί τη δυνατότητα να αναπτύξουν μια σειρά ικανοτήτων και δεξιοτήτων τις οποίες, θα μπορούσαν να αποκτήσουν κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και προϋποθέσεις πραγματικής αποϊδρυματοποίησης.

Επίσης, ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια της παραμονής των ψυχικά ασθενών σε στέγες, δεν παρέχεται καμία θεραπευτική παρέμβαση από τις αρμόδιες αρχές, παρά μόνο ακολουθείται φαρμακευτική αγωγή που συνταγογραφείται από Ψυχίατρο, χωρίς όμως να προηγείται ενδελεχής αξιολόγηση της κατάστασης και της εξέλιξης τους σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Οι επισκέψεις στις στέγες αναδεικνύουν τον φαύλο κύκλο που πολλοί ψυχικά ασθενείς διανύουν μεταξύ της νοσηλείας τους στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αθαλάσσας και της διαμονής τους σε στέγες ηλικιωμένων.

Η απουσία ικανοποιητικών δομών για την παροχή ολοκληρωμένης φροντίδας στα άτομα με αναπηρίες ή ψυχικές διαταραχές εντός της κοινότητας οδηγεί στη διαιώνιση του κύκλου αυτού με εξαιρετικά δυσμενείς συνέπειες για τα άτομα αυτά και τις οικογένειες τους.

Περαιτέρω, το προσωπικό των στεγών καλείται να ανταποκριθεί σε ανάγκες για τις οποίες δεν έχει εκπαιδευτεί κατάλληλα και δεν τυγχάνει της απαραίτητης στήριξης.

III. Γενικότερες παρατηρήσεις

Από το σύνολο των επισκέψεων που διενεργήθηκαν, έχουν καταγραφεί, επίσης, γενικότερα ζητήματα, τα οποία αφορούν τις πλείστες των στεγών ηλικιωμένων που οι Λειτουργοί του ΕΜΠ επισκέφθηκαν.

- **Αύξηση του μέσου όρου ηλικίας των ενοίκων των στεγών**

Όπως είναι γνωστό, οι άνθρωποι άνω των 65 ετών αποτελούν, πλέον, την ταχύτερα διευρυνόμενη ηλικιακή ομάδα. Για πρώτη φορά στην παγκόσμια ιστορία, οι περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να αναμένουν ότι θα ζήσουν πέραν των 60 ετών. Η κατακόρυφη αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης τις τελευταίες δεκαετίες, οδηγεί παράλληλα στη γήρανση του πληθυσμού. Μέχρι το 2050, αναμένεται αύξηση κατά 70% των ευρωπαίων με ηλικία μεγαλύτερη των 65 ετών και κατά 170% εκείνων με ηλικία μεγαλύτερη των 80 ετών¹.

Η γήρανση του πληθυσμού και η άνοδος του προσδόκιμου ζωής επηρεάζει καταλυτικά τις απαιτούμενες υπηρεσίες μακρόχρονης φροντίδας (Long Term Care - LTC). Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την ενεργό γήρανση και την ανεξάρτητη διαβίωση των ηλικιωμένων, οι ανάγκες για παροχή υπηρεσιών φροντίδας αυξάνονται καθώς η ηλικιακή ομάδα των 65+ αυξάνεται κατακόρυφα.

Όλοι οι υπεύθυνοι των στεγών, ανεξαιρέτως, σημείωσαν ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία άνοδος του μέσου όρου ηλικίας των ατόμων που εισέρχονται ή διαμένουν σε αυτές, ενώ πολλοί πάσχουν από χρόνιες και/ή εκφυλιστικές ασθένειες, έχουν μειωμένη ικανότητα κίνησης και έχουν μεγαλύτερη ανάγκη για στήριξη και φροντίδα. Κατά τις εκτιμήσεις των περισσότερων, οι περισσότεροι ένοικοι των στεγών διανύουν την ένατη δεκαετία της ζωής τους, ο μέσος όρος της ηλικίας τους, δηλαδή, υπερβαίνει τα 80 έτη.

Οι στέγες και το προσωπικό που εργάζεται σε αυτές καλούνται σήμερα να φροντίσουν έναν πληθυσμό με εντελώς διαφορετικές και ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες φροντίδας από εκείνο που φρόντιζαν τις προηγούμενες δεκαετίες. Η αλλαγή αυτή φαίνεται να έχει επέλθει “εκ των πραγμάτων”, χωρίς να έχει προηγηθεί αναλυτικός σχεδιασμός ή προγραμματισμός, και χωρίς να έχει γίνει κάποια προσέγγιση ολιστικού μοντέλου που να περιλαμβάνει και την κατάλληλη εκπαίδευση των παρόχων των υπηρεσιών αυτών.

ο Ουσιαστικός/αποτελεσματικός κρατικός έλεγχος

Όπως απορρέει από το ισχύον νομικό πλαίσιο, η εποπτεία που ασκείται από το Κράτος στη λειτουργία των στεγών, ουσιαστικά περιλαμβάνει τον έλεγχο των τυπικών προσόντων του προσωπικού που εργοδοτείται στις στέγες και της πλήρωσης των τυπικών προδιαγραφών των κτηριακών υποδομών/εγκαταστάσεων (οι οποίες ελέγχονται, περιοδικά, από την Πυροσβεστική Υπηρεσία, από το Υγειονομείο από το Τμήμα Δημοσίων Έργων και από άλλες κρατικές υπηρεσίες).

Όπως προέκυψε δε από τις επισκέψεις και από τις συζητήσεις με τους ιδιοκτήτες/υπεύθυνους των στεγών, οι Υπηρεσίες Κοινωνικών Ευημεριών διενεργούν

¹ Προβολές πληθυσμού της Eurostat όπως δημοσιεύθηκαν την Παγκόσμια Ημέρα της Τρίτης Ηλικίας, στις 29 Σεπτεμβρίου 2006, https://ec.europa.eu/health/ph_overview/Documents/strategy_wp_el.pdf

μεν επισκέψεις στις στέγες, όμως αυτές δεν είναι σε τακτική βάση και συνήθως είναι απροειδοποίητες και/ή κατόπιν λήψης καταγγελίας, γεγονός που συνδέεται με την ανάγκη για περαιτέρω στελέχωση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, για το σκοπό των επιθεωρήσεων σε στέγες ηλικιωμένων.

Συγκεκριμένα, υπάρχουν τρία άτομα στην επαρχία Λευκωσίας, δύο στην επαρχία Λεμεσού και ανά ένα στις επαρχίες Λάρνακας, Πάφου και Αμμοχώστου που έχουν την ευθύνη της επιθεώρησης των Στεγών Ηλικιωμένων (περίπου 110 στον αριθμό ανά το παγκύπριον) και παράλληλα, είναι επιφορτισμένα και με την ευθύνη εποπτείας/ελέγχου Παιδοκομικών Σταθμών, Κέντρων Προστασίας και Απασχόλησης Παιδιών Σχολικής Ηλικίας και κατ' οίκον Παιδοκόμων και περίπου Κέντρων Ενηλίκων (Ημερήσιας Φροντίδας), που επίσης λειτουργούν ανά το παγκύπριον.

ο Απουσία δικαιωματικής προσέγγισης

Όπως διαπιστώθηκε από τις επισκέψεις στις διάφορες στέγες φιλοξενίας ηλικιωμένων, στις περισσότερες περιπτώσεις, τόσο η διεύθυνση όσο και το προσωπικό των στεγών είναι άτομα που καταβάλλουν φιλότιμες προσπάθειες για την παροχή φροντίδας στους ενοίκους.

Η εντύπωση, όμως, που αποκόμισαν οι Λειτουργοί του ΕΜΠ είναι ότι ορισμένοι από του πάροχους των υπηρεσιών φροντίδας, πιστεύουν ότι οι ανάγκες των ηλικιωμένων που διαμένουν στις στέγες ικανοποιούνται και εξαντλούνται με την παροχή καλού φαγητού, ικανοποιητικού επιπέδου καθαριότητας και ενός σχετικά άνετου χώρου για διαμονή και κατάκλιση. Αυτό δείχνει έλλειψη εξειδικευμένης εκπαίδευσης στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ηλικιωμένων και των Ατόμων με Αναπηρίες (ΑμεΑ) και την απουσία ενημέρωσης για το σύνολο των αναγκών και των δυνατοτήτων τους καθώς και για τους τρόπους κάλυψής τους.

Οι ελλείψεις αυτές καθιστούν αδύνατη την εφαρμογή μιας προσέγγισης που να βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα (**Human Rights Based Approach**)² στο πλαίσιο της μακρόχρονης φροντίδας. Η δικαιωματική αυτή προσέγγιση τοποθετεί το άτομο (τον ηλικιωμένο ή ΑμεΑ) στο κέντρο της προσοχής των παρόχων φροντίδας και αντιμετωπίζει τους ηλικιωμένους (αποδέχτες των υπηρεσιών) ως φορείς δικαιωμάτων και το προσωπικό των Στεγών (παροχείς των υπηρεσιών) ως φορείς αντίστοιχων υποχρεώσεων για διασφάλιση και ουσιαστική απόλαυση των δικαιωμάτων αυτών.

Σε πρόσφατη μελέτη του Ευρωπαϊκού Δικτύου των Εθνικών Οργανισμών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (**European Network of National Human Rights Institutions ENNHRI**)

² Εργαλείο Ευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Οργανισμών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ENNHRI), http://ennhri.org/IMG/pdf/ennhri_17_005_toolkit_for_care_providers-03a-page.pdf

αναφέρεται, ενδεικτικά, ότι τα ηλικιωμένα άτομα που έχουν ανάγκη μακροπρόθεσμης φροντίδας έχουν και αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα³, όπως, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα στη ζωή, της μεταχείρισης χωρίς βασανιστήρια, και χωρίς οποιαδήποτε μορφή σκληρής, απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης / συμπεριφοράς, της ελεύθερης έκφρασης, σκέψης και συνείδησης και στην αξιοπρεπή μεταχείριση.

Η μελέτη τόνισε επίσης ότι τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας που έχουν πρόσβαση σε μακροχρόνια φροντίδα, έχουν δικαίωμα ίσης πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και δικαίωμα διαβεβαίωσης ότι οι υπηρεσίες αυτές είναι προσιτές, μέσω κοινωνικών παροχών, εάν τούτο είναι απαραίτητο.

Επιπλέον, ενώ οι διάφορες συμβάσεις περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν περιλαμβάνουν συγκεκριμένο δικαίωμα για πρόσβαση σε υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, ούτε το δικαίωμα επιλογής της υπηρεσίας μακροχρόνιας φροντίδας, η Επιτροπή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες επιβεβαίωσε ότι τα άτομα με αναπηρίες έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της περίθαλψής τους, συμπεριλαμβανομένης της κατ' οίκον περίθαλψης, της περίθαλψης σε κοινοτικά ή άλλα ιδρύματα και, συνεπώς, τα ηλικιωμένα άτομα με αναπηρία δεν πρέπει να γίνονται δεκτά σε ιδρύματα περίθαλψης χωρίς τη θέλησή τους.

Τα δεδομένα της κυπριακής πραγματικότητας, είναι, δυστυχώς, πολύ διαφορετικά και απέχουν από αυτή την ανθρωποκεντρική προσέγγιση και την προσέγγιση/κουλτούρα που να βασίζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Σε πολλές περιπτώσεις, τα ηλικιωμένα άτομα και τα άτομα με αναπηρίες (ΑμεΑ) αντιμετωπίζονται ως άτομα που δεν είναι ικανά να εκφράσουν ελεύθερη βούληση και ως εκ τούτου, δεν καλούνται καν να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων για όσα τους αφορούν. Ενδεικτικό αυτού, είναι ότι, τόσο στο ισχύον νομικό πλαίσιο όσο και στο προτεινόμενο νέο νομοσχέδιο που ετοίμασε το αρμόδιο Υπουργείο (ο **περί Λειτουργίας Μονάδων Φροντίδας Ενηλίκων Νόμος**) δεν γίνεται οποιαδήποτε αναφορά σε δικαιώματα των ενόικων των στεγών, αλλά ούτε και σε αντίστοιχες υποχρεώσεις των ιδιοκτητών στεγών. Επομένως, η αντιμετώπιση των ηλικιωμένων ως φορέων δικαιωμάτων, ισότιμων με κάθε άλλο άνθρωπο, ελλείπει πρώτιστα σε νομικό επίπεδο και αναπόφευκτα και σε πρακτικό επίπεδο.

V. Νομικό πλαίσιο – Διεθνή πρότυπα μεταχείρισης ηλικιωμένων

³ ENNHRI publication “We have the same rights” - The Human Rights of Older Persons in Long-term Care in Europe, June 2017 και Εργαλείο (Toolkit) Ευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Οργανισμών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ENNHRI), http://ennhri.org/IMG/pdf/ennhri_17_005_toolkit_for_care_providers-03a-page.pdf

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Πρόληψης των Βασανιστηρίων (CPT), μετά την τελευταία επίσκεψη της στην Κύπρο το 2017, υπέβαλε παρατηρήσεις όσον αφορά την απουσία συνεκτικού νομικού πλαισίου για τη λειτουργία των στεγών ηλικιωμένων, που να συμβαδίζει με τις διεθνείς αρχές ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τα διεθνή πρότυπα για τους χώρους περιορισμού της ελευθερίας⁴.

Ειδικότερα, η Επιτροπή Πρόληψης επισήμανε ότι ο περί Στεγών Ηλικιωμένων και Αναπήρων Νόμος συντάχθηκε με σκοπό κυρίως να ρυθμίσει τον ποιοτικό έλεγχο των ιδιωτικών στεγών από τις αρμόδιες Υπηρεσίες (ΥΚΕ). Πέραν του γεγονότος ότι ο Νόμος δεν εφαρμόζεται στις κρατικές στέγες, η Επιτροπή παρατήρησε ότι οι πρόνοιες του δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ηλικιωμένων και των ΑμεΑ που μπορεί να αντιμετωπίζουν ζητήματα νοητικής αναπηρίας ή ψυχικής υγείας, ώστε να χρειάζονται εξειδικευμένες υπηρεσίες υγείας.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των αρμόδιων Κυπριακών αρχών⁵ αλλά και όπως έχω ενημερωθεί, το αρμόδιο Υπουργείο Εργασίας, Πρόνοιας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων προτίθεται να αντικαταστήσει το ισχύον νομικό πλαίσιο (δηλ. τους περί Στεγών για Ηλικιωμένους και Αναπήρους Νόμους) και έχει ήδη ετοιμάσει σχετικό Νομοσχέδιο που φέρει τίτλο «Ο περί Λειτουργίας Μονάδων Φροντίδας Ενηλίκων Νόμος του 2018», το οποίο τυγχάνει νομοτεχνικής επεξεργασίας από τη Νομική Υπηρεσία.

Επιπλέον, το εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αντικατοπτρίζει τα ελάχιστα αναγκαία πρότυπα ώστε οι άνθρωποι να ζουν με αξιοπρέπεια. Όλοι οι άνθρωποι μοιράζονται τα ίδια δικαιώματα, ανεξαρτήτως υπηκοότητας, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, τόπου διαμονής, φύλου, χρώματος, θρησκείας, γλώσσας ή άλλης κατάστασης.

Βασικός στόχος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η ενδυνάμωση του κάθε ατόμου ώστε να εκπληρώσει το μέγιστο των δυνατοτήτων του, παρέχοντας την αυτονομία να καθορίζει τη ζωή του και να επηρεάζει το μέλλον του. Τα ανθρώπινα δικαιώματα του καθενός προνοούνται και προστατεύονται από μια σειρά διεθνών και περιφερειακών νομικών κειμένων, καθώς από την εθνική νομοθεσία. Κάθε κράτος είναι υπεύθυνο και υπόλογο σε διεθνείς ελεγκτικούς μηχανισμούς, όπως για παράδειγμα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – ΕΔΔΑ, όταν παραβιάζει τα δικαιώματα οποιουδήποτε βρίσκεται στο έδαφος του.

Το νομικό πλαίσιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δημιουργεί τόσο φορείς δικαιωμάτων όσο και αντίστοιχους φορείς υποχρεώσεων. Καθώς τα Κράτη υπογράφουν και κυρώνουν διεθνείς συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθίστανται

⁴ Report to the Government of Cyprus on the visit to Cyprus carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), 26 Απριλίου 2018, <https://rm.coe.int/16807bf7b4>

⁵ Response of the Government of Cyprus to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on its visit to Cyprus, <https://rm.coe.int/16807bf99a>

φορείς υποχρεώσεων όσον αφορά την τήρηση των δικαιωμάτων που προβλέπονται. Υπάρχουν τρεις μορφές υποχρεώσεων:

- ο σεβασμός των δικαιωμάτων (δηλαδή η αποχή από πράξεις προσβολής),
- η προστασία τους (δηλαδή η λήψη μέτρων για πρόληψη παραβιάσεων από άλλους) και
- η απόλαυση τους (δηλαδή η λήψη θετικών μέτρων για την διευκόλυνση της ουσιαστικής απόλαυσης των δικαιωμάτων).

Μια σειρά από δικαιώματα αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα στην περίπτωση των ηλικιωμένων ατόμων που χρειάζονται μακρόχρονη φροντίδα, καθώς αποτελούν μια ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα σε πιθανές παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους. Όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα τα οποία προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις αφορούν και μπορεί να είναι χρήσιμα για τα ηλικιωμένα άτομα.

V. Εισηγήσεις

Βάσει των όσων αναλύθηκαν παραπάνω, διαφαίνεται πως η απουσία συγκεκριμένης πρόνοιας στο σχετικό Νόμο που να υποχρεώνει το Κράτος για ουσιαστική εποπτεία και έλεγχο, πέρα από τις τυπικές προϋποθέσεις που επιτρέπουν την λειτουργία των στεγών σε ένα γενικό πλαίσιο, επηρεάζει καταλυτικά το επίπεδο φροντίδας των ατόμων που διαμένουν στις στέγες και χρειάζονται μακροχρόνια φροντίδα.

Η παροχή φροντίδας για διασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, η οποία υλοποιείται σήμερα μέσω των ιδιωτικών στεγών με την οικονομική στήριξη του (Κράτους).

Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη η αλλαγή νομικού πλαισίου και πρακτικών οι οποίες θα βοηθήσουν στην άσκηση ουσιαστικού κρατικού ελέγχου, ειδικά σε ό,τι αφορά τους ενοίκους των στεγών οι οποίοι παρουσιάζουν ιδιόζουσες και ανομοιόμορφες ανάγκες.

Προτεραιότητα πρέπει να είναι μεν η κάλυψη των βασικών αναγκών, αλλά συνάμα θα πρέπει να υπάρχει και η αντίστοιχη υποχρέωση στους ιδιοκτήτες, για παροχή δημιουργικής απασχόλησης και η παροχή υπηρεσιών βάσει εξατομικευμένων προγραμμάτων που θα οδηγούν σε πραγματική βελτίωση των συνθηκών φροντίδας για τους ηλικιωμένους.

Για τα ζητήματα που αναλύονται στην παρούσα Έκθεση μου, οι εισηγήσεις μου συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. Πλαίσιο για διαδικασία εισδοχής, βασικά δικαιώματα και πλαίσιο λειτουργίας ,
2. Ατομικά πλάνα φροντίδας ,
3. Εκπαίδευση στον τρόπο χρήσης σωματικού περιορισμού κατά τρόπο ανάλογο της ανάγκης που δεν θα επηρεάζει με οποιονδήποτε τρόπο την αξιοπρεπή μεταχείριση ,
4. Σαφείς διαδικασίες τήρησης μητρώων ,
5. Ουσιαστική αποϊδρυματοποίηση των ψυχικά ασθενών και εξειδίκευση προσωπικού στην φροντίδα τους,
6. Τακτική εκπαίδευση σε προσωπικό και ελάχιστα προσόντα ανάλογα με τις ανάγκες της φροντίδας ,
7. Δημιουργική απασχόληση ενοίκων,
8. σε διαβούλευση με οικείους φορείς και εκπροσώπους άμεσα ενδιαφερομένων, και τη συνεργασία με άλλα αρμόδια Υπουργεία, μεταξύ των οποίων το Υπουργείο Υγείας, γίνει εκ νέου μελέτη και επεξεργασία του νομοσχεδίου στη βάση των πιο εισηγήσεων.

Ειδικότερα, κατά την επεξεργασία του σχετικού νομοσχεδίου, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη από την αρμόδια αρχή, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

- Ο Νόμος θα πρέπει να αποτελεί ένα συνεκτικό πλαίσιο που να ρυθμίζει όλες τις πτυχές των δικαιωμάτων των ατόμων που διαμένουν σε στέγες καθώς και τις υποχρεώσεις των ιδιοκτητών στεγών όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας και τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

- Στο Νόμο θα πρέπει να περιέχονται ρυθμίσεις που αφορούν τις διαδικασίες εισδοχής σε στέγες. Οι επισκέψεις που διενεργήθηκαν επιβεβαίωσαν την αρχική εντύπωση ότι οι ηλικιωμένοι σπάνια συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων για θέματα που τους αφορούν και ακόμη πιο σπάνια παρέχουν την ενημερωμένη συγκατάθεση τους για οποιοδήποτε θέμα, είτε αυτό αφορά την αρχική τους εισδοχή είτε την καθημερινή ρουτίνα τους είτε την ιατροφαρμακευτική τους περίθαλψη. Για τα πλείστα ζητήματα, αποφασίζουν κυρίως οι συγγενείς, χωρίς όμως να έχουν καμιά εξουσία αντιπροσώπευσης των ηλικιωμένων βάσει δικαστικής απόφασης και χωρίς να έχουν τηρηθεί οποιεσδήποτε διαδικασίες για τη διαπίστωση της ικανότητας των ηλικιωμένων να εκφράσουν ελεύθερα τη βούληση τους.

Η πλήρης απουσία θεσμοθετημένων διαδικασιών για την παροχή της ενημερωμένης συγκατάθεσης του ίδιου του ενδιαφερόμενου ή τουλάχιστον την, όσο το δυνατόν, ενεργότερη συμμετοχή του στις διαδικασίες μέσω ουσιαστικής ενημέρωσης και υποβοηθούμενων αποφάσεων, αποτελεί σημαντική παράλειψη που θέτει υπό αμφισβήτηση τη συμβατότητα του προτεινόμενου Νομοσχεδίου με τις διεθνείς αρχές ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τα διεθνή πρότυπα.

- Περαιτέρω, στην νομοθεσία πρέπει να υπάρχει δικαιωματική προσέγγιση στα θέματα των ηλικιωμένων ατόμων, καθώς και πρόνοιες για τα βασικά δικαιώματα που ισχύουν για όλα τα άτομα που στερούνται της ελευθερίας τους, όπως η δυνατότητα ενημέρωσης τρίτου προσώπου, το δικαίωμα σε τηλεφωνική επικοινωνία με συγγενείς/φίλους ή με τον νόμιμο εκπρόσωπο καθώς και το δικαίωμα σε ιατρική περίθαλψη. Ο τρόπος λειτουργίας των Στεγών θα πρέπει να ρυθμιστεί με κεντρικό άξονα τον άνθρωπο και τα δικαιώματά του, εφαρμόζοντας στην πράξη μια νέα προσέγγιση βασισμένη στα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Στο σημείο αυτό, κρίνω σκόπιμο να επισημάνω ότι τα γηρατειά και οι συνέπειες τους μπορεί να εμπίπτουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην έννοια της «αναπηρίας» όπως αυτή εξειδικεύεται στη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα δικαιώματα των ΑμεΑ και στον σχετικό Νόμο. Για παράδειγμα, η άνοια και το Αλτςχάιμερ δημιουργούν καταστάσεις που ταυτίζονται με την αναπηρία και επομένως θα πρέπει να ειδωθούν και να τύχουν χειρισμού υπό το πρίσμα των διεθνών υποχρεώσεων που προκύπτουν από τη ως άνω Διεθνή Σύμβαση.

Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων σε στέγες, παρατηρήθηκε η ταυτόχρονη διαμονή ατόμων με θέματα ψυχικής υγείας με ηλικιωμένα άτομα. Όπως έχει επανειλημμένως επισημανθεί, η κατάσταση αυτή δεν διασφαλίζει τα δικαιώματα και την αξιοπρεπή μεταχείριση καμιάς από αυτές τις δύο ευάλωτες ομάδες. Μάλιστα, αρκετά άτομα με ζητήματα ψυχικής υγείας καταλήγουν να ταλαιπωρούνται εγκλωβισμένοι σε έναν φαύλο κύκλο υποχρεωτικής νοσηλείας

στο Ψυχιατρείο και παραμονής σε στέγες, στις οποίες δεν λαμβάνουν καμιά υπηρεσία πέραν της φαρμακευτικής αγωγής.

Δυστυχώς, το ισχύον νομικό πλαίσιο δεν απαγορεύει την ταυτόχρονη διαμονή ηλικιωμένων με ψυχικά ασθενείς. Παρόλα αυτά, δεδομένης της προσπάθειας που ξεκίνησε για τον εκσυγχρονισμό του νομικού πλαισίου, η πρακτική αυτή θα πρέπει να τερματιστεί με την ταυτόχρονη δημιουργία ξεχωριστών και εξειδικευμένων δομών για ουσιαστική αποϊδρυματοποίηση των ατόμων με θέματα ψυχικής υγείας, όπου θα είναι εφικτή η παροχή όλων των απαραίτητων υπηρεσιών και προγραμμάτων που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους.

- Τέλος, στο Νόμο πρέπει να προνοείται επαρκές επίπεδο προσόντων για τα άτομα που εργάζονται στις στέγες και ειδικότερα για τους φροντιστές. Επειδή οι φροντιστές καλούνται να επιτελέσουν ένα πολύπλευρο και απαιτητικό έργο και για το λόγο αυτό θα πρέπει εκ του Νόμου να απαιτούνται τα προσόντα που ανταποκρίνονται στο έργο αυτό, σε συνδυασμό με την υποχρέωση για διαρκή εκπαίδευση σε ειδικότερες πτυχές των καθηκόντων τους.

Η παρούσα Έκθεση μου ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης (των Βασανιστηρίων και άλλων μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης) υποβάλλεται στην Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ως αρμόδια αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν. 2(III)/2009 για προβληματισμό και τις δικές της ενέργειες στη βάση των παρατηρήσεων και εισηγήσεων μου, με την παράκληση όπως ακολουθήσει σχετική ενημέρωση σε σχέση με ενέργειες στις οποίες σχεδιάζει να προχωρήσει υπό το φως των εισηγήσεων μου, εντός έξι μηνών, από την υποβολή της.

Μαρία Στυλιανού - Λοττίδη

Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης (των Βασανιστηρίων και άλλων μορφών Σκληρής,

Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Στέγη Ηλικιωμένων Αγγλαντζιάς

Η επίσκεψη στην κοινοτική Στέγη Ηλικιωμένων Αγγλαντζιάς, διενεργήθηκε στις 3 Μαΐου 2018. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, επιθεωρήθηκαν οι χώροι της στέγης και Λειτουργοί του Γραφείου συνομίλησαν με την υπεύθυνη.

Κατά την ημέρα της επίσκεψης, στη στέγη φιλοξενούνταν 37 άτομα, ενώ η χωρητικότητα είναι στα 41 άτομα. Ο μέσος όρος ηλικίας των ενοίκων είναι 87 περίπου ετών. Στη στέγη δεν φιλοξενούνται άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα και ούτε περιπτώσεις ατόμων με βεβαρημένο ιατρικό ιστορικό που χρειάζονται νοσηλευτική φροντίδα. Όπως ανέφερε η υπεύθυνη, οι αιτήσεις για εισδοχή στο ίδρυμα υποβάλλονται από τους συγγενείς των ενοίκων, οι οποίοι δεν υπογράφουν οποιοδήποτε έντυπο συγκατάθεσης και εξετάζονται από επιτροπή άμεσα.

Οι πόροι της στέγης προέρχονται από τα τροφεία, το Δήμο και από κρατική χορηγία, ενώ, όπως αναφέρθηκε από την υπεύθυνη, οι Υπηρεσίες Κοινωνική Ευημερίας προβαίνουν σε ελέγχους της στέγης και επιθεωρούν τα δωμάτια, φαγητό κλπ (η τελευταία επίσκεψη διενεργήθηκε από τις ΥΚΕ πριν από ένα περίπου χρόνο).

Ο χώρος διαμονής αποτελείται από 19 δωμάτια, δίκλινα και τρίκλινα με δικό τους χώρο μπάνιου. Διαπιστώθηκε ότι όλα τα δωμάτια διαθέτουν ικανοποιητικό μέγεθος για εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαμονής ενώ εντός των δωματίων υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός (κρεβάτι, ντουλάπα, κομοδίνο). Επιπλέον, μερικά κρεβάτια διέθεταν μηχανισμούς ανύψωσης και κάγκελα ασφαλείας. Κατά την επιθεώρηση των δωματίων, διαπιστώθηκε ότι αυτά διαθέτουν φυσικό φως και ικανοποιητικό φυσικό αερισμό.

Επίσης, στη στέγη υπήρχε ειδικά διαμορφωμένος χώρος για ψυχαγωγία με τηλεόραση και τραπέζια εστίασης, καθώς και χώρος κουζίνας. Κατά την ώρα που πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη στη στέγη, οι ένοικοι απασχολούνταν υπό την καθοδήγηση από την φυσιοθεραπεύτρια. Όλοι οι χώροι ήταν καθαροί και τακτοποιημένοι χωρίς δυσάρεστες οσμές. Η διατροφή των ενοίκων διαφάνηκε να είναι ικανοποιητική με ποικιλία φαγητών καθ' όλη την διάρκεια της εβδομάδας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το φαγητό παρέχεται στους ενοίκους από τις φροντίστριες πολτοποιημένο.

Το προσωπικό της στέγης απαρτίζεται από 19 άτομα, περιλαμβανομένης της υπεύθυνης. Υπάρχουν 10 φροντίστριες σε σύστημα βάρδιες, 1 λογίστρια, 2 μάγειρες, νοσηλεύτης και 4 καθαρίστριες. Κατά καιρούς, το προσωπικό λαμβάνει μέρος σε σεμινάρια που διοργανώνει ο Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών και εκπαιδεύεται σε θέματα Α' βοηθειών.

Στη στέγη υπήρχε ξεχωριστός χώρος ιατρού, όπου εξετάζονται οι ένοικοι από ιδιώτη ιατρό (παθολόγο), ο οποίος πραγματοποιεί επισκέψεις δύο φορές το μήνα. Στον χώρο αυτό φυλάγονται τα φάρμακα, ενώ πρόσβαση έχουν ο νοσηλεύτης, η υπεύθυνη και η νυχτερινή φροντίστρια. Ο νοσηλεύτης αναλαμβάνει την τακτική καταγραφή των ιατρικών φακέλων και ετοιμάζει τα φάρμακα σε ξεχωριστούς δίσκους για τον κάθε ένοικο.

Όσον αφορά την ψυχαγωγία των ενοίκων, όπως αναφέρθηκε από την υπεύθυνη, παρέχεται μουσικοθεραπεία (2 φορές την εβδομάδα), χειροτεχνία (1 φορά την εβδομάδα), καθώς και υπηρεσίες φυσιοθεραπείας (2 φορές την εβδομάδα). Σύμφωνα με την υπεύθυνη, κατά διαστήματα καλείται ιερέας για τέλεση θείας κοινωνίας σε όποιον επιθυμεί εντός της στέγης, ενώ, λόγω της κατάστασης της υγείας των ενοίκων και της προχωρημένης ηλικίας τους, δεν πραγματοποιούνται εκδρομές και οι πλείστοι αδυνατούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες.

Κατά την επίσκεψη, διαπιστώθηκε χρήση περιοριστικών μέτρων (ζωνών) για άτομα που βρίσκονταν, είτε πάνω σε τροχοκαθίσματα, είτε πάνω σε καρέκλες. Δεν διαπιστώθηκε η χρήση ειδικών ζωνών αλλά κομμάτι ρούχου, με το οποίο οι φροντίστριες δένουν τα άτομα. Η υπεύθυνη σημείωσε ότι, η χρήση των ζωνών γίνεται κατόπιν αιτήματος από τους συγγενείς, για να αποφευχθεί ο τραυματισμός του οικείου προσώπου.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, επιθεωρήθηκαν επίσης και οι φάκελοι των ενοίκων. Διαπιστώθηκε ότι υπήρχε καλά διατηρημένο αρχείο το οποίο περιλάμβανε μητρώο για τις εισδοχές/στοιχεία των ενοίκων, βιβλίο αναφορών το οποίο περιείχε στοιχεία για την καθημερινότητα των ενοίκων και παρατηρήσεις από τις φροντίστριες και τον νοσηλευτή, καθώς και ξεχωριστούς ιατρικούς και προσωπικούς φακέλους.

Κυριότερος προβληματισμός της υπεύθυνης της στέγης είναι η κατάσταση της υγείας των ενοίκων, οι οποίοι είναι σε πολύ προχωρημένη ηλικία, με βεβαρημένο ιστορικό. Η στέγη, ωστόσο, όπως ανέφερε η ίδια, μπορεί και λειτουργεί χωρίς ιδιαίτερα οικονομικά προβλήματα, επειδή δεν καταβάλλεται ενοίκιο για τη χρήση του χώρου (το κτήριο είναι ιδιοκτησία του Δήμου).

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, Λειτουργός του ΕΜΠ, συνομίλησε με ένοικο της στέγης. Ο ένοικος εξέφρασε την ευχαρίστησή του για το προσωπικό, το φαγητό και την φροντίδα που δέχεται ο ίδιος στη στέγη και όπως ανέφερε δεν αντιμετώπιζε κάποιο πρόβλημα. Όπως σημείωσε, η κόρη του διευθέτησε για τη διαμονή του στη στέγη, αλλά ο ίδιος ήταν ενήμερος και δεν έφερε κάποια διαφωνία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Στέγη Ευγηρίας «Μεγάλη Οικογένεια» στη Δασούπολη

Η επίσκεψη στην ιδιωτική Στέγη Ευγηρίας «Μεγάλη Οικογένεια» στη Δασούπολη, πραγματοποιήθηκε στις 8 Μαΐου 2018, κατά τη διάρκεια της οποίας, οι Λειτουργοί του Γραφείου, επιθεώρησαν τους χώρους διαμονής και συνομίλησαν με την υπεύθυνη και ιδιοκτήτρια της στέγης.

Στις 8 Μαΐου 2018, φιλοξενούνταν στη στέγη 32 άτομα, που είναι και η μέγιστη χωρητικότητα της στέγης. Οι ένοικοι ήταν κυρίως άτομα με κινητικά προβλήματα και Αλτσχάιμερς. Στη στέγη φιλοξενείτο, επίσης, κατά την ημέρα της επίσκεψης, ένα άτομο το οποίο αντιμετώπιζε ψυχιατρικά προβλήματα. Οι αιτήσεις υποβάλλονται από συγγενείς, ενώ δεν υπάρχει έντυπο συγκατάθεσης ενοίκου για εισδοχή στη στέγη και ούτε συμβόλαιο. Για εισδοχή στη συγκεκριμένη στέγη, υπάρχει μεγάλη λίστα αναμονής. Η στέγη υποβάλλεται σε ελέγχους από τις ΥΚΕ και οι πόροι της προέρχονται από τα τροφεία που καταβάλλουν οι ένοικοι που κυμαίνονται στα περίπου €1000.

Ο χώρος διαμονής αποτελείται από τρεις ορόφους, με συνολικά 16 δίκλινα δωμάτια με κοινό χώρο μπάνιου. Εντός των δωματίων υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός (κρεβάτι, ντουλάπα, κομοδίνο), ενώ για μερικά κρεβάτια υπήρχαν διαθέσιμοι μηχανισμοί ανύψωσης και κάγκελα ασφαλείας. Διαπιστώθηκε ότι τα δωμάτια, αν διαθέτουν φυσικό φως και ικανοποιητικό φυσικό αερισμό, δεν διαθέτουν ικανοποιητικό μέγεθος για εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαμονής.

Σε κάθε όροφο υπήρχε ειδικά διαμορφωμένος (μικρός) χώρος με τραπέζια εστίασης, όπου σερβίρεται το φαγητό, με τηλεόραση για ψυχαγωγία. Υπήρχε ξεχωριστός χώρος κουζίνας. Όλοι οι χώροι ήταν καθαροί και τακτοποιημένοι χωρίς δυσάρεστες οσμές. Η διατροφή των ενοίκων διαφάνηκε να είναι ικανοποιητική.

Το προσωπικό της Στέγης απαρτίζεται από 15-16 άτομα. Υπάρχουν 2 φροντίστριες σε κάθε βάρδια (3 βάρδιες την ημέρα), 3 νοσηλευτές, μάγειρες και καθαρίστριες/συνεργείο καθαρισμού. Μερικές από τις φροντίστριες έχουν πολυετή πείρα.

Στη στέγη δεν υπήρχε συγκεκριμένος χώρος ιατρού για εξέταση των ενοίκων από τον παθολόγο, ο οποίος πραγματοποιεί επισκέψεις δύο φορές το μήνα. Για έκτακτα περιστατικά καλούνται οι συγγενείς για ενημέρωση και υπάρχει επιλογή να έρθει ιδιώτης γιατρός ή να παραπεμφθούν στο Γ.Ν. Λευκωσίας. Τα φάρμακα φυλάγονται στο γραφείο της διευθύντριας, η οποία έχει την ευθύνη της προετοιμασίας και αυτά χορηγούνται στους ένοικους από νοσηλευτές και φροντίστριες.

Όσον αφορά την ψυχαγωγία των ενοίκων, όπως αναφέρθηκε από την Διευθύντρια, δεν υπάρχει η δυνατότητα για πραγματοποίηση πολλών δραστηριοτήτων, κυρίως λόγω της κατάστασης της υγείας των ενοίκων. Οι ένοικοι απασχολούνται με χειροτεχνία, 2 φορές την εβδομάδα και με γυμναστική και μουσικοθεραπεία, όχι όμως σε τακτική βάση. Σύμφωνα με τη Διευθύντρια του χώρου, κάθε τρεις μήνες καλείται ιερέας για τέλεση θείας κοινωνίας σε όποιον επιθυμεί εντός της Στέγης.

Κατά την επίσκεψη, διαπιστώθηκε η χρήση περιοριστικών μέτρων και συγκεκριμένα, μη ειδικών ζωνών (κομμάτι ρούχο). Για τη χρήση των περιοριστικών μέτρων, η Διευθύντρια επικαλέστηκε την ασφάλεια των ενοίκων και την αποφυγή τραυματισμών.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, επιθεωρήθηκαν, επίσης, οι σχετικοί φάκελοι που διατηρούνται στη Στέγη. Διαπιστώθηκε ότι υπήρχε αρχείο το οποίο περιλάμβανε μητρώο για τις εισδοχές/στοιχεία/αποχωρήσεις των ενοίκων, βιβλίο αναφορών για την καθημερινότητα των ενοίκων και παρατηρήσεις από τις φροντίστριες και τον νοσηλευτή, καθώς και κοινοί ιατρικοί και προσωπικοί φάκελοι, οι οποίοι ενημερώνονται από τη Διευθύντρια.

Κατά την επίσκεψη, εκφράστηκαν έντονοι προβληματισμοί από τη Διευθύντρια αναφορικά με τη μείωση του ποσού τροφείων/πανιών που καταβάλλεται από το Κράτος για τους ένοικους και την επιβολή του ΦΠΑ για τις στέγες, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν κονδύλια για περισσότερες δραστηριότητες, ενώ η ίδια η στέγη να επωμίζεται το οποιοδήποτε επιπλέον κόστος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Μέλαθρο Ευγηρίας Λάρνακας

Στις 10 Μαΐου 2018, ημέρα κατά την οποία διενεργήθηκε η επίσκεψη στο Μέλαθρο Ευγηρίας Λάρνακα (υπό την ευθύνη της τοπικής αρχής/Δήμου Λάρνακας), φιλοξενούνταν 7 άτομα, γυναίκες. Στη στέγη δεν διέμεναν άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, οι Λειτουργοί του Γραφείου, επιθεώρησαν τους χώρους διαμονής και συνομίλησαν με τη διευθύντρια του μελάθρου.

Οι αιτήσεις για εισδοχή στη στέγη, όπως ενημερώθηκαν οι Λειτουργοί του Γραφείου, υποβάλλονται από συγγενείς και εξετάζονται από το Δημοτικό Συμβούλιο. Οι ένοικοι της στέγης δεν είναι λήπτες οποιουδήποτε κρατικού επιδόματος (δημόσιο βοηθήματος ή Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος) και τα τροφεία ανέρχονται στα €850. Η στέγη εποπτεύεται από τις ΥΚΕ οι οποίες διενεργούν σχετικούς ελέγχους.

Ο χώρος διαμονής αποτελείται από 4 δίκλινα δωμάτια με κοινό χώρο υγιεινής. Διαπιστώθηκε ότι όλα τα δωμάτια διαθέτουν ικανοποιητικό μέγεθος για εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαμονής, ενώ, εντός των δωματίων υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός (κρεβάτι, ντουλάπα, κομοδίνο, ψυγείο). Τα δωμάτια διαθέτουν φυσικό φως και ικανοποιητικό φυσικό αερισμό.

Κατά την επιθεώρηση των εγκαταστάσεων της στέγης, διαπιστώθηκε ότι αυτές είναι πάρα πολύ παλιές και χρειάζονται άμεσα ανακαίνιση. Οι χώροι δε υγιεινής, δεν είναι προσβάσιμοι σε άτομα με αναπηρία/κινητικά προβλήματα, ενώ η χρήση του μπάνιου γίνεται με ειδική καρέκλα. Δεν υπάρχουν σχέδια για ανακαίνιση των εγκαταστάσεων της στέγης, καθώς, όπως ανέφερε η Διευθύντρια, αναμένεται σύντομα να τερματιστεί η λειτουργία της.

Υπήρχε ειδικά διαμορφωμένος χώρος με τραπέζια εστίασης, όπου οι ένοικοι λαμβάνουν τα γεύματά τους, με ξεχωριστό χώρο κουζίνας, ο οποίος είχε όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό. Στη στέγη, επίσης, υπήρχε ξεχωριστός χώρος κουζίνας στον οποίο υπήρχε μόνο τηλεόραση. Όλοι οι χώροι, παρά την ανάγκη για αναβάθμισή τους, ήταν καθαροί και τακτοποιημένοι χωρίς δυσάρεστες οσμές. Η διατροφή των ενοίκων διαφάνηκε να είναι ικανοποιητική.

Το προσωπικό της στέγης απαρτίζεται από 7 άτομα, οι οποίες εργάζονται για το Δήμο Λάρνακας. (φροντίστριες σε σύστημα βάρδιας, και προσωπικό για την καθαριότητα/σίτιση των ενοίκων) Δεν υπάρχει οποιαδήποτε σχέδιο επιμόρφωσης προσωπικού, όμως, οι φροντίστριες έχουν λάβει σχετικά πρόσφατα (2017), εκπαίδευση στις Α' βοήθειες.

Οι ένοικοι της στέγης εξετάζονται από κρατικό ιατρικό λειτουργό 1 φορά τον μήνα και σε έκτακτες περιπτώσεις. Τα φάρμακα φυλάγονται στο γραφείο της διευθύντριας, ετοιμάζονται από την ίδια και χορηγούνται στους ένοικους από τις φροντίστριες.

Δεν υπάρχει οποιαδήποτε δραστηριότητα/απασχόληση στη Στέγη για τους ενοίκους.

Κατά την επίσκεψη, διαπιστώθηκε χρήση περιοριστικών μέτρων και συγκεκριμένα, χρήση ειδικής ζώνη, κατόπιν υπόδειξης από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.

Κατά την επιθεώρηση των φακέλων, διαπιστώθηκε ότι τηρείται πολύ πρόχειρο αρχείο από τη Διευθύντρια της Στέγης, ενώ οι φάκελοι δεν ενημερώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, Λειτουργός του ΕΜΠ, συνομίλησε με ένοικους της στέγης, οι οποίες λάμβαναν το γεύμα τους στο χώρο της τραπεζαρίας. Δεν εξέφρασαν οποιοδήποτε παράπονο για τη διαμονή τους στη στέγη και έκαναν κυρίως αναφορά στο επίπεδο φροντίδας που λάμβαναν από τις φροντίστριες και την καλή ποιότητα του φαγητού που τους προσφέρεται.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Στέγη Ηλικιωμένων “Απόστολος Λουκάς” στην Αραδίππου

Η επίσκεψη στην ιδιωτική Στέγη Ηλικιωμένων “Απόστολος Λουκάς” στην Αραδίππου, πραγματοποιήθηκε στις 10 Μαΐου 2018, κατά τη διάρκεια της οποίας, οι Λειτουργοί του Γραφείου, επιθεώρησαν τους χώρους διαμονής και συνομίλησαν με την υπεύθυνη και ιδιοκτήτρια της στέγης.

Κατά την ημέρα της επίσκεψης, στη στέγη φιλοξενούνταν 26 άτομα, με μέσο όρο ηλικίας 85 περίπου χρόνων (ηλικίες 65-100 χρόνων), ενώ η χωρητικότητα ανέρχεται στα 28 άτομα. Στη στέγη, η οποία αρχικά κτίστηκε και λειτούργησε ως γηροκομείο, φιλοξενούνται κυρίως άτομα με γεροντική άνοια και Αλτσχάιμερ, ενώ δεν υπήρχαν άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα. Για εισδοχή στη στέγη, υποβάλλονται αιτήσεις από συγγενείς και τα τροφεία ανέρχονται στα περίπου €850 το μήνα. Όπως σημείωσε η Διευθύντρια, υπάρχει καλή συνεργασία με τις ΥΚΕ, οι οποίες διενεργούν ελέγχους στους χώρους της στέγης.

Κατά την επιθεώρηση του χώρου διαμονής, ο οποίος αποτελείται από δίκλινα και τρίκλινα δωμάτια, με κοινούς χώρους υγιεινής, διαπιστώθηκε ότι τα δωμάτια διέθεταν ικανοποιητικό μέγεθος και απαραίτητο εξοπλισμό (κρεβάτι, ντουλάπα, κομοδίνο), ωστόσο, τα πλείστα από αυτά, δεν διέθεταν ικανοποιητικό φυσικό φως.

Επίσης, στη στέγη υπήρχε ειδικά διαμορφωμένος χώρος ψυχαγωγίας με τηλεόραση και τραπέζι εστίασης καθώς και χώρος κουζίνας. Όλοι οι χώροι ήταν καθαροί και τακτοποιημένοι χωρίς δυσάρεστες οσμές. Περαιτέρω, η διατροφή των ενοίκων διαφάνηκε να είναι ικανοποιητική όπως αναλύθηκε από τη διευθύντρια του χώρου.

Το προσωπικό της στέγης απαρτίζεται από 9 άτομα. Υπάρχουν φροντίστριες σε βάρδιες (1 φροντίστρια στη νυχτερινή βάρδια), νοσηλεύτρια και καθαρίστριες. Η Διευθύντρια αναλαμβάνει επιπλέον το ρόλο της μαγειρίσσας/φροντίστριας/καθαρίστριας, το ίδιο και ο σύζυγός της, ενώ στη στέγη εργάζεται και η κόρη της. Το προσωπικό δεν έχει λάβει οποιαδήποτε εκπαίδευση τα τελευταία 2-3 χρόνια. Όπως ανέφερε η Διευθύντρια, το προσωπικό δεν έχει λάβει οποιαδήποτε εκπαίδευση τα τελευταία 2-3 χρόνια.

Στη στέγη δεν υπήρχε συγκεκριμένος χώρος ιατρείου για εξέταση των ενοίκων από τον παθολόγο, ο οποίος πραγματοποιεί επισκέψεις δύο φορές το μήνα. Τα φάρμακα φυλάγονται στο γραφείο της διεύθυνσης, και ετοιμάζονται από τον Διευθυντή. Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι στον χώρο αυτό, υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση, καθώς δεν κλειδώνεται η πόρτα. Όπως ανέφερε η Διευθύντρια, σε περιπτώσεις στις οποίες ένας ένοικος είναι ανήσυχος, είναι στην κρίση της ίδιας η χορήγηση φαρμακευτικού σκευάσματος με σκοπό να τον καθησυχάσουν.

Δεν κατέστη δυνατή η επιθεώρηση των φακέλων των ενοίκων, λόγω απουσίας του συζύγου της Διευθύντριας κατά την ημέρα της επίσκεψης, ο οποίος είχε πρόσβαση στο Αρχείο που διατηρείται στη στέγη.

Λόγω της κατάστασης υγείας των ενοίκων, όπως αναφέρθηκε από τη Διευθύντρια, δεν πραγματοποιούνται ψυχαγωγικές δραστηριότητες και στους ένοικους παρέχονται μόνο υπηρεσίες φυσιοθεραπείας, 2 φορές τη βδομάδα και εκκλησιασμός, εάν το επιθυμούν οι ίδιοι.

Κατά την επίσκεψη, διαπιστώθηκε η χρήση περιοριστικών μέτρων και συγκεκριμένα, ζώνες (κομμάτι ρούχου) για να αποφυγή, όπως σημείωσε η Διευθύντρια, του τραυματισμού του ένοικου.

Κατά τη συνομιλία με τη Διευθύντρια, εκφράστηκε έντονα ο προβληματισμός για τη μείωση του ποσού τροφείων/πανιών που καταβάλλεται από το Κράτος για τους ένοικους και την επιβολή του ΦΠΑ για τις Στέγες. Έγινε ειδική αναφορά στο υψηλό κόστος λειτουργίας μιας στέγης και στο πρόβλημα μη κάλυψης όλων των απαιτούμενων εξόδων από τα τροφεία που καταβάλλονται από τους ένοικους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Μέλαθρο Ευγηρίας “Τέρρα Σάντα” στη Λάρνακα

Η επίσκεψη στο ιδιωτικό Μέλαθρο Ευγηρίας “Τέρρα Σάντα” στη Λάρνακα, πραγματοποιήθηκε στις 10 Μαΐου 2018, κατά τη διάρκεια της οποίας, οι Λειτουργοί του Γραφείου, επιθεώρησαν τους χώρους της στέγης και συνομίλησαν με την Υπεύθυνη/Μοναχή. Την ημέρα της επίσκεψης, φιλοξενούνταν στη στέγη 38 γυναίκες (μέγιστη χωρητικότητα), κυρίως με κινητικά προβλήματα, γεροντική άνοια και Αλτσχάιμερς. Υπάρχει λίστα αναμονής για εισδοχή στη Στέγη 10 περίπου ατόμων. Η στέγη δέχεται μόνο γυναίκες, ενώ δεν δέχεται άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα ή άτομα που καπνίζουν.

Οι αιτήσεις υποβάλλονται από συγγενείς, ενώ για την παραμονή τους στη στέγη, αποφασίζουν οι ίδιοι οι ένοικοι, όταν υπάρχει δυνατότητα (αντίληψης και κατανόησης). Τα τροφεία ανέρχονται στα €1000 - €1150, ανάλογα με το επίπεδο φροντίδας που απαιτείται.

Ο χώρος διαμονής αποτελείται από 38 μονόκλινα δωμάτια με δικό τους χώρο μπάνιου. Εντός των δωματίων υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός (κρεβάτι, ντουλάπα, κομοδίνο, τηλεόραση), ενώ υπήρχαν διαθέσιμοι μηχανισμοί ανύψωσης και κάγκελα ασφαλείας για τα κρεβάτια. Διαπιστώθηκε ότι τα δωμάτια διαθέτουν φυσικό φως και ικανοποιητικό φυσικό αερισμό, όλα έχουν θέα τον κήπο της στέγης, ενώ όλοι οι χώροι ήταν καθαροί, τακτοποιημένοι και διακοσμημένοι με προσωπικά αντικείμενα των ενοίκων.

Στη στέγη υπήρχε ειδικά διαμορφωμένος χώρος με τραπέζια εστίασης, όπου σερβίρονται τα γεύματα, ωστόσο, το πρωινό παρέχεται στο δωμάτιο του κάθε ένοικου ξεχωριστά. Υπήρχε ξεχωριστός χώρος κουζίνας με απαραίτητο εξοπλισμό. Η διατροφή των ενοίκων διαφάνηκε, επίσης, να είναι ικανοποιητική με ποικιλία φαγητών.

Το προσωπικό της στέγης απαρτίζεται από 18 άτομα, επιπλέον 5 Μοναχές και περιλαμβάνει φροντίστριες σε σύστημα βάρδιας, νοσηλεύτριες, μαγειρίσσοι, καθαρίστριες και 1 κηπουρός. Η στέγη αποφασίζει για την εκπαίδευση του προσωπικού, σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Τη Στέγη επισκέπτεται ιδιώτης ιατρός, όταν προκύπτει ανάγκη. Τα φάρμακα φυλάγονται στο γραφείο της διευθύντριας, στο οποίο έχει πρόσβαση η ίδια και ετοιμάζονται σε ξεχωριστά κουτιά για τον κάθε ένοικο.

Όσον αφορά την ψυχαγωγία των ενοίκων, όπως αναφέρθηκε από την Διευθύντρια, οι ένοικοι μπορεί να ζωγραφίσουν, να τραγουδήσουν, να κάνουν, όταν υπάρχει η δυνατότητα, βόλτα στον κήπο, ενώ τους παρέχονται υπηρεσίες φυσιοθεραπείας/γυμναστικής.

Κατά την επίσκεψη, δεν διαπιστώθηκε χρήση περιοριστικών μέτρων (ζωνών), ωστόσο, παρατηρήθηκε η χρήση κάγκελων στα κρεβάτια ατόμων που είναι κλινήρεις.

Η Διευθύντρια εξέφρασε τον προβληματισμό της αναφορικά με την αυξητική τάση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν τη νόσο Αλτσχάιμερς και την ανάγκη δημιουργίας εξειδικευμένου ιδρύματος στο οποίο θα εισάγονται περιπτώσεις ατόμων με ψυχολογικά/ψυχιατρικά προβλήματα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6

Στέγη Ηλικιωμένων “Άγιος Νικόλαος” στη Λεμεσό

Η επίσκεψη στην ιδιωτική Στέγη Ηλικιωμένων “Άγιος Νικόλαος” στη Λεμεσό, διενεργήθηκε στις 15 Μαΐου 2018. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, επιθεωρήθηκαν οι χώροι της στέγης και Λειτουργοί του Γραφείου συνομίλησα με τον Διευθυντή/ιδιοκτήτη.

Στις 15 Μαΐου 2018, φιλοξενούνταν στη στέγη 14 άτομα, ενώ η χωρητικότητα είναι 18 άτομα. Στη στέγη φιλοξενούνται δύο άτομα που αντιμετωπίζουν ψυχιατρικά προβλήματα και 12 υπερήλικες σε προχωρημένο στάδιο Αλτσχάιμερς. Δεν υπάρχει λίστα αναμονής για εισδοχή στη Στέγη, καθώς, όπως ανέφερε ο Διευθυντής, εξετάζεται το ενδεχόμενο να τερματιστεί η λειτουργία της. Οι αιτήσεις για εισδοχή υποβάλλονται από συγγενείς και τα έξοδα της στέγης καλύπτονται από τα τροφεία, τα οποία ανέρχονται στα περίπου €1000 το μήνα. Στη στέγη πραγματοποιούνται έλεγχοι από τις ΥΚΕ περίπου 2-3 φορές τον χρόνο και από άλλες εμπλεκόμενες υπηρεσίες, όπως Πυροσβεστική και Τμήμα Δημοσίων Έργων.

Ο χώρος διαμονής (ισόγειο κτήριο), αποτελείται από δίκλινα δωμάτια με κοινά αποχωρητήρια και μπάνια. Εντός των δωματίων, τα οποία διέθεταν φυσικό φως και ικανοποιητικό φυσικό αερισμό, υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός (κρεβάτι, ντουλάπα, κομοδίνο), ωστόσο, δεν διέθεταν ικανοποιητικό μέγεθος για εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαμονής.

Υπήρχε ειδικά διαμορφωμένος χώρος για ψυχαγωγία ο οποίος είχε μόνο τηλεόραση και ξεχωριστός χώρος τραπεζαρίας/κουζίνας για σίτιση, ο οποίος, όμως, ήταν πολύ μικρός. Στους κοινόχρηστους χώρους υπήρχε σύστημα παρακολούθησης (κάμερες). Όλοι οι χώροι ήταν καθαροί και τακτοποιημένοι χωρίς δυσάρεστες οσμές. Η διατροφή των ενοίκων διαφάνηκε να είναι ικανοποιητική με ποικιλία γευμάτων κατά τη διάρκεια της εβδομάδας.

Το προσωπικό της στέγης απαρτίζεται από 5 άτομα. Μία καθαρίστρια και 4 φροντίστριες (2 με μακρόχρονη εμπειρία), εκ των οποίων η μία έχει, επίσης, την ευθύνη του μαγειρέματος. Δεν υπάρχουν νοσηλεύτές, καθώς, ο ίδιος ο Διευθυντής και η σύζυγός του είναι γιατροί. Το προσωπικό δεν λαμβάνει συγκεκριμένη επιμόρφωση, ενώ ο ίδιος ο Διευθυντής/γιατρός αναλαμβάνει την εκπαίδευσή τους.

Στη στέγη δεν υπήρχε συγκεκριμένος χώρος ιατρείου, ενώ η κατάσταση υγείας των ενοίκων επιβλέπεται από τον ίδιο τον Διευθυντή. Τα φάρμακα φυλάγονται στο γραφείο του διευθυντή και ετοιμάζονται από τον ίδιο για τον κάθε ένοικο ξεχωριστά. Σύμφωνα με τον Διευθυντή, δίνεται φαρμακευτική αγωγή και σε άτομα με Alzheimer’s «για να γίνονται πιο δεκτικοί» και σχεδόν όλοι οι ένοικοι λαμβάνουν ειδική αγωγή/ηρεμιστικά.

Όπως ανέφερε ο Διευθυντής, δεν υπάρχει η δυνατότητα να πραγματοποιούνται πολλές δραστηριότητες λόγω της κατάστασης της υγείας των ενοίκων και την έλλειψη σχετικών πόρων. Κάθε βδομάδα, καλείται ιερέας για επίσκεψη στη Στέγη. Ο Διευθυντής ανέφερε, χαρακτηριστικά, ότι οι ηλικιωμένοι χρειάζονται, «*περιποίηση, σημασία, τροφή, αγάπη και δεν έχουν ανάγκη από τίποτα άλλο*».

Κατά την επίσκεψη, διαπιστώθηκε χρήση περιοριστικών μέτρων (ζωνών). Δεν διαπιστώθηκε η χρήση ειδικών ζωνών αλλά κομμάτι ρούχου. Όπως σημείωσε ο Διευθυντής, αποφασίζει ο ίδιος για χρήση των ζωνών, για να μην τραυματιστεί ο ένοικος.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, δεν υπήρξε η δυνατότητα επιθεώρησης φακέλων, καθώς απουσίαζε η σύζυγος του Διευθυντή, η οποία είχε πρόσβαση στο Αρχείο.

Ο Διευθυντής εξέφρασε έντονο προβληματισμό αναφορικά με το μεγάλο οικονομικό κόστος που απαιτείται για να λειτουργεί εύρυθμα η στέγη και το γεγονός ότι, εκτός από τη μείωση του ποσού τροφείων/πανιών που καταβάλλεται από το Κράτος, ζητείται από τις στέγες όπως καταβάλλουν και ΦΠΑ. Σημείωσε, επίσης, ότι είναι δύσκολη η εξεύρεση κατάλληλου προσωπικού για τις Στέγες. Τέλος, αναφέρθηκε στην προβληματική συνύπαρξη υπερήλικων και ατόμων με ψυχιατρικά προβλήματα κάτω από την ίδια στέγη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7

Στέγη Ηλικιωμένων “Αγία Ζώνη” στη Λεμεσό

Στις 15 Μαΐου 2018, ημέρα κατά την οποία διενεργήθηκε η επίσκεψη στην ιδιωτική Στέγη Ηλικιωμένων “Αγία Ζώνη” στη Λεμεσό, από Λειτουργούς του Γραφείου, φιλοξενούνταν 25 άτομα, γυναίκες και άνδρες, ενώ η χωρητικότητα είναι 27 άτομα. Στη στέγη, το κτήριο της οποίας είναι πολύ παλιό και συγκεκριμένα, πέραν των 135 χρόνων, φιλοξενούνται κυρίως υπερήλικα άτομα και 5 περιπτώσεις ατόμων με ψυχιατρικά προβλήματα, με μέσο όρο ηλικίας περίπου 50 χρόνων. Για την εισδοχή των ενοίκων στη στέγη δεν υπογράφεται σχετικό συμβόλαιο.

Η στέγη, όπως πληροφορήθηκαν οι Λειτουργοί του Γραφείου από τη Διευθύντρια, αναμενόταν να τερματίσει τη λειτουργία της στους επόμενους μήνες.

Όπως ανέφερε η Διευθύντρια/ιδιοκτήτρια της στέγης, δεν υπάρχει συγκεκριμένο ποσό τροφείων και οι ένοικοι πληρώνουν όσα οι ίδιοι διαθέτουν από τις συντάξεις και τα επιδόματα που λαμβάνουν από το Κράτος. Στη στέγη, όπως αναφέρθηκε από τη Διευθύντρια πραγματοποιούνται «σύντομοι» έλεγχοι από τις ΥΚΕ.

Οι εγκαταστάσεις της στέγης, όπως διαπιστώθηκε από την επιθεώρηση, είναι πολύ παλιές και απαιτείται άμεσα αναβάθμιση/ανακαίνιση. Ο χώρος διαμονής αποτελείται από δίκλινα δωμάτια με κοινό χώρο υγιεινής. Εντός των δωματίων, τα οποία είχαν ικανοποιητικό μέγεθος, υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός, ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι μερικά από αυτά δεν διέθεταν ικανοποιητικό φυσικό φως και φυσικό αερισμό.

Υπήρχε διαμορφωμένος χώρος (μικρός) με τραπέζια εστίασης, όπου σερβίρεται το φαγητό και ξεχωριστός χώρος κουζίνας. Οι χώροι ήταν καθαροί, χωρίς δυσάρεστες οσμές, ενώ στους κοινόχρηστους χώρους υπήρχε σύστημα παρακολούθησης.

Το προσωπικό της στέγης απαρτίζεται από 5 φροντίστριες σε σύστημα βάρδιες, νοσηλεύτες, καθαρίστριες. Στη στέγη υπήρχε συγκεκριμένος χώρος ιατρείου για εξέταση των ενοίκων από τον σύζυγο της Διευθύντριας, ο οποίος ήταν, επίσης, γιατρός. Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης καλείται ασθενοφόρο. Την Στέγη επισκέπτεται καρδιολόγος, 1 φορά το μήνα και ψυχίατρος 2 φορές τον μήνα. Την ετοιμασία των φαρμάκων αναλαμβάνουν οι νοσηλεύτες και ελέγχονται από τη Διευθύντρια.

Όπως αναφέρθηκε από την Διευθύντρια, δεν υπάρχει πλέον η οικονομική δυνατότητα να πραγματοποιούνται εξωτερικές δραστηριότητες, ενώ η τελευταία φορά που διοργανώθηκε εκδρομή για τους ένοικους ήταν πριν από περίπου 4 χρόνια. Οι ένοικοι ψυχαγωγούνται 2 φορές την εβδομάδα με τραγούδι και χορό από συγγενικό της πρόσωπο. Οι ένοικοι έχουν, επίσης, τη δυνατότητα, εάν τους το επιτρέπει η κατάσταση της υγείας τους να πηγαίνουν βόλτα σε κοντινά μέρη, όπως την παραλία και το καφενείο. Την Στέγη επισκέπτεται ιερέας για αγιασμό.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, έγινε επιθεώρηση φακέλων. Κατά την επιθεώρηση διαπιστώθηκε προβληματική τήρηση αρχείου (έγγραφα χωρίς χρονολογική σειρά,

συνταγές χωρίς ημερομηνία, μη ενημερωμένο Μητρώο Εισαγωγών), ενώ οι προσωπικοί φάκελοι δεν ενημερώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

Η Διευθύντρια εξέφρασε έντονο προβληματισμό για το οικονομικό κόστος που απαιτείται για τη λειτουργία της Στέγης, το μεγάλο κόστος φροντίδας των ατόμων που είναι κλινήρεις και των ψυχικά ασθενών, τη μείωση του ποσού τροφείων που πληρώνει το κράτος για τους ένοικους, την επιβολή του ΦΠΑ στις στέγες και τη γενικότερη έλλειψη κρατικής πρόνοιας. Ανέφερε, χαρακτηριστικά, ότι οι ιδιοκτήτες στεγών συχνά καλούνται να επωμιστούν ακόμα και τα έξοδα κηδείας τα οποία δεν καταβάλλονται από τις Υπηρεσίες Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Η Διευθύντρια σημείωσε, επίσης, ότι η διαδικασία συνταγογράφησης και λήψης φαρμάκων από το κρατικό φαρμακείο για τους ένοικους της στέγης είναι προβληματικός, καθώς υπάρχει πολύωρη αναμονή στο κρατικό νοσηλευτήριο/φαρμακείο.

Τέλος, αναφέρθηκε στις δυσκολίες συνύπαρξης υπερήλικων και ατόμων με ψυχιατρικά προβλήματα κάτω από την ίδια στέγη, τη δυσκολία εξεύρεσης κατάλληλου προσωπικού για τις στέγες και την ανάγκη για πιο τακτικούς ελέγχους από τις αρμόδιες υπηρεσίες, με σκοπό τον έγκαιρο εντοπισμό των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 8

Σωκράτειο Μέλαθρον Ευγηρίας στο Ζακάκι

Η επίσκεψη στην ιδιωτική στέγη, Σωκράτειο Μέλαθρον Ευγηρίας στο Ζακάκι, διενεργήθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 2018. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, επιθεωρήθηκαν οι χώροι της στέγης και Λειτουργοί του Γραφείου συνομίλησαν με την γιατρό της στέγης και την γραμματέα του μελάθρου.

Στις 6 Σεπτεμβρίου 2018, ημέρα κατά την οποία διενεργήθηκε η επίσκεψη από Λειτουργούς του Γραφείου, φιλοξενούνταν στη στέγη 85 άτομα, με τις ηλικίες να κυμαίνονται μέχρι και 95 χρόνων, ενώ η χωρητικότητα ανέρχεται στα 92 άτομα. Στη

Στέγη φιλοξενούνται κυρίως ηλικιωμένα άτομα που αντιμετωπίζουν ιατρικά προβλήματα, χρόνιες παθήσεις και γεροντική άνοια. Επίσης, στη στέγη υπάρχει η δυνατότητα εισδοχής ατόμων τα οποία χρειάζονται εντατική παρακολούθηση.

Οι αιτήσεις στη Στέγη υποβάλλονται από συγγενικά πρόσωπα και τα τροφεία κυμαίνονται από €1000-€1500, ανάλογα με τις ανάγκες του ενοίκου. Δεν γίνονται αποδεκτά άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα. Υπάρχει, όπως αναφέρθηκε, καλή συνεργασία με τις ΥΚΕ και διενεργούνται ελέγχοι στη Στέγη. Συγκεκριμένα, την προηγούμενη ημέρα της επίσκεψης των Λειτουργιών του Γραφείου, Λειτουργός των ΥΚΕ διενήργησε, απροειδοποίητη, επίσκεψη στη στέγη με αφορμή την υποβολή ανώνυμης καταγγελίας.

Το μέλαθρον στεγάζεται σε σύγχρονες εγκαταστάσεις και ο χώρος διαμονής αποτελείται από ξεχωριστές πτέρυγες για άνδρες και γυναίκες (σε τρεις ορόφους), με 17 δίκλινα και τρίκλινα δωμάτια, με δικό τους χώρο υγιεινής. Στον τρίτο όροφο της στέγης, λειτουργεί η μονάδα εντατικής θεραπείας. Κατά την επιθεώρηση, διαπιστώθηκε ότι όλα τα δωμάτια διαθέτουν ικανοποιητικό μέγεθος για εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαμονής, ενώ εντός των δωματίων υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός (κρεβάτι, ντουλάπα, κομοδίνο). Επιπλέον, μερικά κρεβάτια διέθεταν μηχανισμούς ανύψωσης, κάγκελα ασφαλείας και ειδικά στρώματα για κλινήρεις άτομα. Κατά την επιθεώρηση των δωματίων, διαπιστώθηκε ότι αυτά διαθέτουν φυσικό φως και ικανοποιητικό φυσικό αερισμό.

Επίσης, στη στέγη υπήρχε μεγάλος κοινόχρηστος χώρος/τραπεζαρία στον οποία παίρνουν τα γεύματα οι ένοικοι και στον οποία περνούν μεγάλο μέρος του χρόνου τους. Ο χώρος ήταν σχετικά ευρύχωρος, ωστόσο, δεν υπήρχε, πρόσβαση σε φυσικό φωτισμό, ιδιαίτερα στον κοινόχρηστο χώρο. Όλοι οι χώροι ήταν καθαροί και τακτοποιημένοι χωρίς δυσάρεστες οσμές. Η διατροφή των ενοίκων διαφάνηκε να είναι ικανοποιητική με ποικιλία φαγητών καθ' όλη την διάρκεια της εβδομάδας.

Το προσωπικό της στέγης απαρτίζεται από 8 νοσηλευτές, 4 φυσιοθεραπευτές και 12 φροντιστές και καθαριστές. Στο μαγειρείο απασχολούνται 2 άτομα. Στη Στέγη υπήρχε συγκεκριμένος χώρος ιατρείου για εξέταση των ενοίκων και η παρουσία της γιατρού (παθολόγος) είναι καθημερινή. Εάν κριθεί απαραίτητο, στη στέγη καλούνται και γιατροί άλλων ειδικοτήτων. Στο γραφείο της γιατρού, επίσης, φυλάγονται τα φάρμακα, τα οποία ετοιμάζει η γιατρός σε ξεχωριστούς δίσκους για τον κάθε ένοικο και χορηγούνται από τους νοσηλευτές. Στο γραφείο της γιατρού φυλάγονται, επίσης, οι ιατρικοί φάκελοι των ενοίκων. Στη στέγη διατηρείται μητρώο με τις εισδοχές και στοιχεία των ενοίκων και βιβλίο αναφορών.

Όσον αφορά την ψυχαγωγία των ενοίκων, όπως αναφέρθηκε, παρέχονται υπηρεσίες εργοθεραπείας 3 φορές την εβδομάδα, οι ένοικοι μπορούν να περπατήσουν στην αυλή και εάν υπάρχει δυνατότητα, το καλοκαίρι διοργανώνονται εκδρομές στη θάλασσα. Οι ένοικοι, επίσης, μπορούν, εάν το επιθυμούν και το επιτρέπει η υγεία τους, να μεταβούν σε εκκλησία την Κυριακή για εκκλησιασμό.

Κατά την επίσκεψη, διαπιστώθηκε χρήση περιοριστικών μέτρων και συγκεκριμένα, αυτοσχέδιων ζωνών (σεντόνια). Όπως σημείωσε η γιατρός, οι ειδικές ζώνες χρησιμοποιούνται μόνο σε τροχοκαθίσματα και δεν μπορούν να μπουν στις αναπαυτικές πολυθρόνες. Η ίδια θεωρεί ότι είναι άβολο να βρίσκονται τα άτομα αυτά καθηλωμένα στα τροχοκαθίσματα και ως εκ τούτου είναι προτιμότερο, παρότι δεν επιδοκιμάζεται η εν λόγω πρακτική, να γίνεται η χρήση των σεντονιών για να μπορούν τα άτομα αυτά να κάθονται αναπαυτικά στις πολυθρόνες. Η χρήση των περιοριστικών μέτρων γίνεται κατόπιν συνεννόησης με τους συγγενείς των ενοίκων.

Κατά τη συζήτηση με την γιατρό και την γραμματέα του μελάθρου, εκφράστηκαν προβληματισμοί τόσο για το οικονομικό κόστος που απαιτείται για τη λειτουργία μιας στέγης και τη δυσκολία στην εξεύρεση κατάλληλου και έμπειρου προσωπικού για εργοδότηση.

Κατά τη διάρκεια της συνομιλίας, Λειτουργοί συζήτησαν με την γιατρό και την καταγγελία που έλαβε το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αναφορικά με τον χειρισμό των προσώπων που διέμεναν στη εν λόγω στέγη. Όπως ανέφερε η γιατρός, υπήρξε ένα μεμονωμένο περιστατικό το οποίο αφορούσε ένοικο, που έπασχε από ανία και η οποία έπεσε και κτύπησε στο φρύδι και η ίδια της παρείχε πρώτες βοήθειες (ράψιμο του σκισίματος). Επειδή το κτύπημα, όμως, όπως σημείωσε η γιατρός, ήταν κοντά στο μάτι, ο μώλωπας κάλυψε μεγάλη περιοχή του ματιού και προσώπου της. Οι οικείοι της, ζήτησαν όπως γίνει εξέταση στο νοσοκομείο και ιατροδικαστική εξέταση, η οποία ωστόσο δεν κατέδειξε κτύπημα. Η ένοικος, όπως ανέφερε η γιατρός, επέστρεψε στη στέγη στην οποία συνεχίζει να μένει, μέχρι σήμερα και οι ίδιοι οι οικείοι της είναι ευχαριστημένοι.

Σε σχέση δε με το θέμα των ψειρών και το κούρεμα των ενοίκων, η γιατρός ανέφερε ότι στο παρελθόν είχαν ένα μεμονωμένο περιστατικό όπου, παρά το γεγονός ότι έγινε θεραπεία, δεν ήταν επιτυχής η αντιμετώπιση των ψειρών. Ως αποτέλεσμα, έπρεπε να γίνει κούρεμα και καθαρισμός σώματος (ξύρισμα) για αποτελεσματική αντιμετώπιση. Όμως, όπως ισχυρίστηκε η γιατρός, η στέγη προέβη σε κούρεμα/ξύρισμα, κατόπιν συνεννόησης με οικείο πρόσωπο της ενοίκου και τη συγκατάθεση της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9

Σωκράτειο Μέλαθρον Ευγηρίας στην Επισκοπή

Η επίσκεψη στην ιδιωτική στέγη, Σωκράτειο Μέλαθρον Ευγηρίας στην Επισκοπή, διενεργήθηκε στις 6 Σεπτεμβρίου 2018. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, επιθεωρήθηκαν οι χώροι της στέγης και Λειτουργοί του Γραφείου συνομίλησαν με τον υπεύθυνο του χώρου, ο οποίος, παράλληλα, παρέχει και υπηρεσίες φυσιοθεραπείας στους ενοίκους.

Κατά την ημέρα της επίσκεψης, φιλοξενούνταν 30 άτομα, που είναι και η μέγιστη χωρητικότητα της στέγης. Οι ηλικίες των ενοίκων κυμαίνονται από 61 μέχρι 95 ετών. Στη στέγη φιλοξενούνται κυρίως άτομα με γεροντική άνοια, λόγω ηλικίας. Όπως ανέφερε ο υπεύθυνος, οι αιτήσεις για εισδοχή στη στέγη υποβάλλονται συνήθως από τους συγγενείς, οι οποίοι υπογράφουν σχετικό συμβόλαιο εκ μέρους των ενοίκων. Δεν γίνονται αποδεκτά άτομα με βίαια συμπεριφορά και με ψυχιατρικά προβλήματα.

Οι πόροι της στέγης προέρχονται από τα τροφεία, τα οποία, ανάλογα με τις ανάγκες των ενοίκων κυμαίνονται από €1000 μέχρι €1500 τον μήνα. Υπάρχει καλή συνεργασία με τις ΥΚΕ, όπως ανέφερε ο υπεύθυνος, οι οποίες προβαίνουν σε επιθεώρηση της

στέγης, ενώ η τελευταία επίσκεψη από τις ΥΚΕ, διενεργήθηκε μόλις την προηγούμενη ημέρα, με αφορμή υποβολή καταγγελίας από συγγενικό πρόσωπο ενοίκου.

Ο χώρος διαμονής αποτελείται από δίκλινα και τρίκλινα δωμάτια, ενώ τα περισσότερα έχουν δικό τους χώρο μπάνιου. Υπάρχουν και δύο κοινοί χώροι υγιεινής, προσβάσιμοι σε άτομα με αναπηρίες. Διαπιστώθηκε ότι όλα τα δωμάτια διαθέτουν ικανοποιητικό μέγεθος για εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαμονής ενώ εντός των δωματίων υπήρχε ο απαραίτητος εξοπλισμός (κρεβάτι, ντουλάπα, κομοδίνο). Επιπλέον, μερικά κρεβάτια διέθεταν μηχανισμούς ανύψωσης, κάγκελα ασφαλείας και ειδικά στρώματα για άτομα που είναι κλινήρεις. Κατά την επιθεώρηση των δωματίων, διαπιστώθηκε ότι αυτά διαθέτουν φυσικό φως και ικανοποιητικό φυσικό αερισμό.

Στη στέγη υπήρχε ειδικά διαμορφωμένος χώρος για ψυχαγωγία με τηλεοράσεις και τραπέζια εστίασης και ξεχωριστός χώρος κουζίνας. Όλοι οι χώροι ήταν καθαροί και τακτοποιημένοι χωρίς δυσάρεστες οσμές. Η διατροφή των ενοίκων διαφάνηκε να είναι ικανοποιητική. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το φαγητό παρέχεται στους ενοίκους από τις φροντίστριες πολτοποιημένο.

Το προσωπικό της στέγης απαρτίζεται από 11 άτομα, περιλαμβανομένου του υπεύθυνου. Υπάρχουν 4 φροντίστριες σε βάρδιες, 1 μαγείρισσα, 4 νοσηλεύτες και 1 καθαρίστρια. Ο υπεύθυνος παρέχει υπηρεσίες φυσιοθεραπείας στους ενοίκους.

Οι ένοικοι παρακολουθούνται, όποτε κρίνεται αναγκαίο, από παθολόγο γιατρό, η οποία διατηρεί γραφείο σε διπλανό κτήριο και είναι διαθέσιμοι επί 24ώρου βάσεως. Στη στέγη υπάρχει χώρος όπου φυλάγονται τα φάρμακα, στον οποίο πρόσβαση έχουν ο νοσηλευτής και ο υπεύθυνος, ενώ αυτά ετοιμάζονται από την παθολόγο, σε εβδομαδιαία βάση, σε ξεχωριστούς δίσκους για τον κάθε ένοικο και χορηγούνται από τους νοσηλευτές. Οι νοσηλευτές αναλαμβάνουν την τακτική καταγραφή των σχετικών ιατρικών φακέλων.

Όσον αφορά την ψυχαγωγία των ενοίκων, όπως αναφέρθηκε από τον υπεύθυνο, παρέχονται σε όσους κρίνεται αναγκαίο, υπηρεσίες φυσιοθεραπείας 2 φορές την ημέρα, υπηρεσίες εργοθεραπείας και ομαδικής γυμναστικής. Πραγματοποιούνται, επίσης, κάθε 3-4 μήνες εκδρομές στην θάλασσα ή σε εστιατόριο με τη συμμετοχή ατόμων που είναι σε θέση να κινηθούν, και εκκλησιασμός, εάν το επιθυμούν οι ίδιοι.

Κατά την επίσκεψη, διαπιστώθηκε χρήση περιοριστικών μέτρων και συγκεκριμένα, η χρήση ειδικής ζώνης για ένα άτομο που βρίσκονταν πάνω σε τροχοκαθίσματα. Ο υπεύθυνος σημείωσε ότι, η χρήση των ζωνών γίνεται κατόπιν ενημέρωσης των συγγενών, για να αποφευχθεί ο τραυματισμός του οικείου προσώπου.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, επιθεωρήθηκαν, επίσης, οι φάκελοι των ενοίκων. Διαπιστώθηκε ότι υπήρχε καλά διατηρημένο αρχείο, με ξεχωριστούς ιατρικούς και προσωπικούς φακέλους και περιλάμβανε μητρώο για τις εισδοχές/στοιχεία των ενοίκων και βιβλίο αναφορών το οποίο περιείχε στοιχεία για την καθημερινότητα των ενοίκων με παρατηρήσεις των φροντιστών και νοσηλευτών.

Κυριότεροι προβληματισμοί του υπεύθυνου της στέγης ήταν το οικονομικό κόστος λειτουργίας της στέγης και η μείωση της επιδότησης των τροφείων από το κράτος, η δυσκολία στην εξεύρεση κατάλληλου προσωπικού για παροχή υπηρεσιών φροντίδας, καθώς και η κατάσταση της υγείας των ενοίκων οι οποίοι, δεν είναι σε θέση να συμμετέχουν σε πολλές δραστηριότητες.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, Λειτουργοί συνομίλησαν με τον υπεύθυνο και για την καταγγελία που έλαβε το Γραφείο Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, αναφορικά με το ξύρισμα/κόψιμο μαλλιών των ενοίκων της στέγης. Ο υπεύθυνος αναφέρθηκε σε συγκεκριμένο περιστατικό που αντιμετώπισαν, πριν από ένα περίπου μήνα, που προέβησαν σε κούρεμα των μαλλιών ενοίκου, αφού πρώτα, όπως σημείωσε, ενημερώθηκε οικείος του. Κατά την επίσκεψη, ωστόσο, δεν διαπιστώθηκε να ήταν όλοι οι ένοικοι (ή έστω αρκετοί από αυτούς) κουρεμένοι, ως ο ισχυρισμός της καταγγελίας. Στις περιπτώσεις των ατόμων με πολύ κοντά μαλλιά, δεν φάνηκε να είναι αποτέλεσμα ενεργειών που αναφέρονται στο παράπονο που υποβλήθηκε.